

DOI: 10.18039/ajesi.801712

An Evaluation of Vocational Open Education High School Programs in Hammond Program Evaluation Model¹

Sibel KÜÇÜKKAYHAN², Oktay Cem ADIGÜZEL³

Date Submitted: 29.09.2020

Date Accepted: 11.06.2021

Type⁴: Research Article

Abstract

In this research, it was aimed to evaluate the vocational open education high schools' programs in line with the Hammond Program Evaluation Model. Convergent parallel design, which is one of the mixed research designs, was used in this research. The participants of the research consist of teachers/managers working in vocational open education high schools and students studying in these high schools. The quantitative research participants consist of 86 teachers/administrators and 398 students. Qualitative participants consist of three teachers/administrators and nine students. In the study, quantitative data were collected through questionnaires, and qualitative data were collected through semi-structured individual interviews and researcher diaries. As a result of the study, the findings obtained in sub-dimensions of organizational dimension, content, method, and facilities, which is the basic dimension of the Hammond Program Evaluation Model, are presented. The findings revealed the necessity of micro and macro-level promotional activities and development works in order to make the opportunities offered by vocational open education more inclusive and to make the vocational open education system more attractive. In this context, regarding vocational open education; to develop the potential of vocational open education for disadvantaged groups, to determine well in which programs of departments the country needs labor force, to establish its own offices in the provinces, to increase the applied course hours, to cover the current developments in the field of the profession of courses and to provide information that will function professionally by configuring the course contents and updating their programs to meet the current and future needs of the labor markets, improving vocational guidance and consultancy services, informing students about distance education materials, taking necessary measures to increase the quality of internship training in enterprises, expanding employment areas of graduates are recommended.

Keywords: distance learning, Hammond Program Evaluation Model, mixed pattern research, vocational education, vocational open education

Cite: Küçükkayhan, S. & Adıgüzel, O. C. (2021). An evaluation of Vocational Open Education High School Programs in Hammond Program Evaluation Model. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(2), 704-736. <https://doi.org/10.18039/ajesi.801712>

¹ This study is based on the master thesis of the first author under the supervision of the second author and was supported by Anadolu University Scientific Research Projects Commission under the grant no 1805E141.

² Master of Science, Anadolu University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Turkey, kucukkayhans@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3035-9220>.

³ Prof. Dr. Anadolu University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Turkey, ocadiguzel@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7985-4871>.

⁴ This research study was conducted with Research Ethics Committee approval of Anadolu University, Faculty of Education, dated 23.01.2019 and issue number 116118.

DOI: 10.18039/ajesi.801712

Mesleki Açık Öğretim Liseleri Programı'nın Hammond Program Değerlendirme Modeli Doğrultusunda Değerlendirilmesi¹

Sibel KÜÇÜKKAYHAN², Oktay Cem ADIGÜZEL³

Gönderim Tarihi: 29.09.2020

Kabul Tarihi: 11.06.2021

Türü⁴: Araştırma Makalesi

Öz

Araştırma kapsamında mesleki açık öğretim liseleri programlarının Hammond program değerlendirme modeli doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, karma araştırma desenlerinden yakınsayan paralel karma araştırma modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını mesleki açık öğretim liselerinde görevli öğretmen/yöneticiler ile bu liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Nicel araştırma katılımcılarını mesleki açık öğretim liselerinde görev yapan 86 öğretmen/yönetici ve bu liselerde öğrenim gören 398 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel katılımcıları ise üç öğretmen/yönetici ve dokuz öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada nicel veriler, anketler aracılığıyla, nitel veriler ise yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler ve araştırmacı günlükleri aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda Hammond program değerlendirme modelinin temel boyutu olan öğretim boyutunun organizasyon, içerik, yöntem ve imkân alt boyutlarında elde edilen bulgular sunulmuştur. Bu bulgular genel olarak, mesleki açık öğretim liseleri programlarının dezavantajlı gruplar, belirli yaş üstü bireyler, farklı alanlarda beceri kazanmak isteyen ve halihazırda yaptıkları işleriyle ilgili diploma sahibi olmak isteyen hedef kitle gruplarına yönelerek geliştirilmesi; mesleki açık öğretim sistemini daha cazip kılmak ve mezunların istihdam alanlarını genişletebilmek için işletmelerde beceri eğitiminin niteliği ve okul-sanayi iş birliği modelleri üzerine çalışmaların zenginleştirilmesi; mesleki açık öğretimin sunduğu imkânların daha kapsayıcı olabilmesi için mikro ve makro düzeyde tanıtım çalışmalarının yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda mesleki açık öğretim ile ilgili olarak; mesleki açık öğretim liselerinin dezavantajlı gruplara yönelik potansiyelinin geliştirilmesi, mesleki açık öğretim bölümlerinin açılırken, ülkenin hangi alanlarda işgücüne ihtiyaç duyduğunun iyi belirlenmesi, mesleki açık öğretim liselerinin illerde kendine ait bürolarının oluşturulması, uygulamalı ders saatlerinin artırılması, derslerin meslek alanındaki güncel gelişmeleri kapsamaya ve ders içeriklerinin, öğrencilerin iş dünyasına giriş için hazırlanabilmesine katkı sağlayacak şekilde yapılandırılarak mesleki açıdan işlev göreceği bilgiler kazandırılması ve programlarının işgücü piyasalarının mevcut ve gelecek ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde güncellenmesi, mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, uzaktan eğitim materyalleri hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi, işletmelerde beceri ve staj eğitiminin niteliğini arttırmak adına gerekli önlemlerin alınması, mesleki açık öğretim mezunlarının istihdam edilebilirlikleri ve istihdam alanlarının genişletilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Hammond Program Değerlendirme Modeli, karma desen araştırması, Mesleki açık öğretim liseleri, mesleki eğitim, uzaktan eğitim

Atf: Küçükayhan, S. ve Adıgüzel, O. C. (2021). Mesleki Açık Öğretim Liseleri Programı'nın Hammond Program Değerlendirme Modeli doğrultusunda değerlendirilmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(2), 704-736. <https://doi.org/10.18039/ajesi.801712>

¹ Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazarın danışmanlığında gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinden üretilmiştir. 1805E141 numaralı proje kapsamında Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir.

² Bilim Uzmanı, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim, Türkiye, kucukkayhans@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3035-9220>.

³ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim, Türkiye, ocadiguzel@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7985-4871>.

⁴ Bu çalışma Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nin 23.01.2019 tarih ve 116118 sayılı Etik Kurul Onayı alınarak gerçekleştirilmiştir.

Giriş

Mesleki ve teknik eğitim, her alanda gereksinim duyulan mesleklerde istihdam edilecek nitelikli ve vasıflı insan gücünün yetiştirilmesi için gerekli bilgi, beceri ve yetkinliklerin verildiği eğitimi ifade etmektedir. Mesleki eğitim, toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel olarak kalkınmasında, bireylerin kişisel gelişimlerine katkıda bulunarak topluma katılımlarının ve topluma katkılarının sağlanmasında, bilimsel ve teknolojik değişimin anlaşılmasında önemli bir rol oynar (Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2013-2017). Mesleki ve teknik eğitim Alkan ve diğerleri (1998) tarafından bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama becerilerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyo-ekonomik ve kişisel yönleriyle geliştirme süreci olarak; (Alkan ve diğerleri, 1998); Adıgüzel (2011) tarafından ise, eğitimin bilimsel, teknolojik ve uygulama yönlerini belirli bir bütünlük içerisinde ele alan, bireye belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yetenekleri kazandırarak, bireyi zihinsel, duygusal, sosyo-ekonomik, kişisel yönlerini geliştirmesine imkân sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

Bilgi teknolojileri çağı olarak adlandırılan günümüz dünyasında, teknolojik çözümlerin insan yaşamının her anında yer aldığı söylenebilir. Özellikle eğitim alanında, başta uzaktan eğitim teknolojileri olmak üzere internet tabanlı uygulamalar, eğitimi eş zamanlı ve eş zamansız olarak kesintisiz bir yapıya dönüştürmektedir. Eğitimin geleceğini oluşturması beklenen uzaktan eğitim teknolojileri günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan COVID salgını ile birlikte hız kazanmış ve bu alandaki teknolojilerin öneminin daha iyi anlaşılmasına yol açmıştır. Pandemi döneminde okullarda yüz yüze eğitime ara verilmiş ve daha sonrasında ise tamamıyla uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu süreçte uzaktan eğitim, hayat boyu öğrenme, mesleki eğitim kavramları öne çıkmıştır.

Uzaktan eğitimin önemli bir özelliği bireylere kendi öğrenme seviyelerine, öğrenme biçimi ve öğrenme hızına göre öğrenme fırsatı sunmasıdır. Ayrıca bireyler uzaktan eğitimde, eğitim materyallerine daha kolay ve hızlı şekilde, yine zaman ve mekân sınırlaması olmadan ulaşabilmektedir. Uzaktan eğitim teknolojileri başta Mesleki Açık öğretim Liseleri (MAÖL) olmak üzere Türk eğitim sisteminde uzun süredir uygulanmaktadır. Uzaktan eğitime dayalı MAÖL'ler: zaman, mekân sınırlarını ortadan kaldırarak, ailevi, ekonomik, sağlık vb. sebeplerle örgün eğitimden faydalanamayan bireylere çalışma zamanları dışında eğitim alma ve bunu belgeleme olanağı sunmaktadır. Bunun yanı sıra sadece örgün eğitim dışında kalan bireylere değil, bilgi ve kültür seviyesini geliştirmek, meslek edinmek, kıdem, statü sahibi olmak gibi sebeplerle eğitim almak isteyen bireylere de eğitim vermeyi hedeflemesi bakımından MAÖL'ler giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Pandemi sürecinde yaşanan maske, dezenfektan gibi ürünlerin eksikliği de mesleki eğitimin öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Meslek liselerinde, sağlık ve hijyen koşulları için önlemlerin alınmasında önemli rol oynayan gerekli araç-gereç ve materyal üretimi yapılmaya başlanmıştır. Böylece meslek liselerinin gerekli imkânlar ve koşullar oluşturulduğunda ülkeye olası katkıları kamuoyu önünde de daha gözle görülür bir durum almıştır.

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim kapsamında verilen örgün eğitim, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Çok Programlı Anadolu Liseleri ve Mesleki Eğitim Merkezleri olmak üzere üç okul türünde gerçekleştirilmektedir. Yaygın eğitim kapsamında mesleki ve teknik eğitim ise MAÖL'lerde verilmektedir. MAÖL'ler örgün mesleki eğitim liseleri ile aynı içeriğe

sahip öğretim programlarına sahip olan, kültür dersleri ve ortak dersleri uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştiren, meslek derslerini ise kurumların kararları doğrultusunda örgün eğitim kurumlarında, örgün eğitimden sonra akşamları, hafta sonları ya da yaz aylarında yüz yüze eğitim yoluyla gerçekleştiren eğitim kurumlarıdır. MAÖL'ler 2006 yılına kadar Açık Öğretim Lisesi bünyesinde hizmet vermiştir. 2006 yılında ise Eğitim Teknolojileri Genel müdürlüğü bünyesine alınarak, Mesleki Açık Öğretim liseleri kurulmuştur. MAÖL'lerin programları içerik olarak örgün eğitim meslek liseleri ile aynıdır; ancak işleyiş ve yapısal olarak hem örgün meslek liselerinden hem de açık öğretim liselerinden farklılaşmaktadır. MAÖL'lerde ders geçme ve kredi sistemi uygulanmaktadır. MAÖL programları; ortak (kültür), alan (meslek) ve seçmeli derslerinden oluşmaktadır. Bu dersler içerisindeki alan dersleri (meslek dersleri) kayıtlı olunan alana göre tanımlanmış meslek derslerini ifade etmektedir. Öğrenciler diğer derslerden farklı olarak bu dersleri yüz yüze eğitimle almak zorundadırlar (MAÖL Yönetmeliği, 2005).

MAÖL'lere olan gereksinim ulusal, sosyal, ekonomik, kültürel ve bireysel gereksinimlerden kaynaklı olabilmektedir. Özellikle bireysel farklılıklardan kaynaklı, bireysel gereksinimleri olan bireyler beş grup altında toplandığında: On üç ve on sekiz yaş arasında tam gün öğrenim görenler; orta eğitim sonrası genç ve yetişkinler; lise çağında öğrenimini tamamlamadan okuldan ayrılmış ve iş hayatına atılmış bireyler; çalıştıkları mesleklerde gelişme gereksinimi duyan bireyler ve bedensel, zihinsel, sosyal ve psikolojik engeller nedeniyle çalışamaz durumunda olan, mesleğini kaybetmiş olan bireyler uzaktan eğitime dayalı sistemlere daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar (Alkan ve diğerleri, 1998). Dezavantajlı olarak adlandırılan ve gerek eğitim sistemine gerekse iş sektörüne uyumda çeşitli zorluklar ve engellerle karşılaşılabilen bu bireylere yönelik mesleki eğitim seçeneklerinin sunulması bir anlamda bu bireylere yaşamlarını düzenlemede ikinci bir şans verilmesi, alternatifler sunulması ve daha ileri düzeylerde öğrenim görme imkânlarının sağlanması oldukça önemlidir (Adıgüzel, 2014). MAÖL'ler farklı bireysel gereksinimlere yanıt verebileceği gibi, örgün eğitim sisteminin ve/veya istihdam sektörünün dışında kalmış; ev kadınları, engelli bireyler, hükümlüler, göçmen/mülteciler gibi, dezavantajlı grupların desteklenmesi, eğitime erişimleri ve istihdamları konusunda oldukça önemli işlevler üstlenebilmektedirler. Gerek dezavantajlı gruplar için gerek çeşitli sebeplerle örgün eğitimini yarıda bırakmış ve belirli bir yaşı aşmış kişiler ya da herhangi bir alanda kendini geliştirmek ya da mesleki beceri kazanmak isteyenler için MAÖL'ler herkese açık bir sistem olması bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin daha iyi kullanılabilmesi ve MAÖL programlarının geliştirilebilmesi için programların sistematik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerlendirme, eğitim programının önemli ve devamlı bir yönünü meydana getirir ve bu süreçten elde edilen verilerle eğitim programının daha etkili hale getirilmesini sağlar (Özüdoğru ve Adıgüzel, 2016).

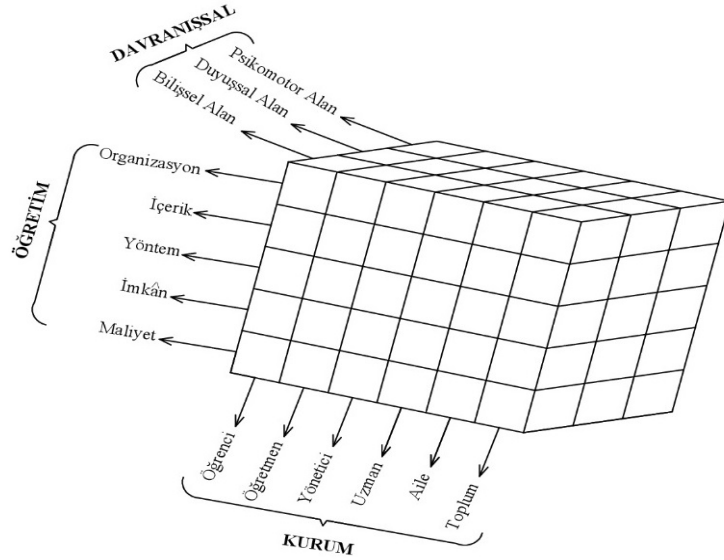
Program değerlendirme en özet biçimde, ölçütlere bağlı olarak programın etkililiği hakkında karar verme süreci olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2015; Hunkins ve Ornstein, 2016). Değerlendirme yaklaşım ve modellerine dayalı olarak bilimsel araştırma sistematığında yapılandırılmalıdır. Programların felsefesine uygun olarak seçildiğinde program hakkında daha geçerli ve güvenilir bilgilerin toplanmasını sağlar. MAÖL programları amaç odaklı program geliştirme yaklaşımına dayalı olarak yapılandırılmışlardır. Dolayısıyla, programlarının değerlendirilebilmesi için de amaç odaklı program değerlendirme yaklaşım ve modelleri öne çıkmaktadır. Amaç odaklı program değerlendirme yaklaşımına örnek olarak Tyler'ın Program Değerlendirme Modeli, Metfessel-Michael Program Değerlendirme Modeli, Provus'un Farklar Yaklaşımı Modeli ve Hammond Program Değerlendirme Modeli verilebilir. Bu modeller arasında Hammond program değerlendirme modeli, sadece programın hedeflere ulaşım ulaşılmadığına değil, ayrıca ulaşılan ve ulaşılamayan hedeflerin neler olduğuna odaklanması;

davranışsal, öğretim ve kurum boyutlarını birbiri ile ilişkilendirerek daha bütüncül bir değerlendirme yaklaşımı ortaya koyması nedeniyle öne çıkmaktadır.

Hammond, (1967) değerlendirme modelini 3 boyutlu bir küp ile açıklamaktadır.

Şekil 1

Hammond'un Program Değerlendirme Modeli'ndeki Temel Boyutlar ve Alt Boyutlar

Hammond, (1967) davranışsal boyutu bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alt boyutları ile tanımlamaktadır. Öğretim boyutu, yeniliği belirli alt boyutlar üzerinden tanımlayan modelin temel boyutudur. Öğretim boyutu; organizasyon, içerik, yöntem, imkân ve maliyet alt boyutlarından oluşmaktadır. Modelin kurumsal boyutunda ise öğrenci, yönetici, eğitim uzmanı, aile ve toplum alt boyutları tanımlanır. Model, temsil edilen küp şekillerinden herhangi bir kesitin alınarak o kesit üzerinde yer alan boyutlardaki değerlendirmeleri mümkün kılmaktadır. Bu esneklik, değerlendirmelerin imkân ve ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmesine ve seçilen boyut üzerinde derinlemesine araştırma yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Hammond, programların içerik, yöntem, ölçme ve değerlendirme boyutlarının yanında, programın imkân ve organizasyon boyutlarını da değerlendirme imkânı sunmaktadır. Bu araştırmada da programın sunduğu imkânlar ve programın organizasyon boyutunda programın işleyişinin ve yapılanmasının da değerlendirmesi amaçlanmıştır. Hammond modeli, boyutlar arasında ilişkilendirme yapabilme, programı derinlemesine ve çok boyutlu olarak inceleyebilme, yöntem bilim açısından da nicel ve nitel veri toplama araçlarının birlikte kullanılmasına imkân verme açısından değerlendiriciye avantaj sağlamaktadır. Ayrıca Türkiye'de gerçekleştirilen program değerlendirme çalışmaları incelendiğinde, bu modeli kullanan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Bu sebeplerden dolayı araştırmanın amacına ve kuramsal yapısına uygun olarak ve modelin sağlamış olduğu sistematik, bütüncül, çok boyutlu ve esnek yaklaşımıyla değerlendiriciye sağladığı imkânlar nedeniyle, bu araştırma kapsamında MAÖL programlarının Hammond program değerlendirme modeli doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında "Mesleki açık öğretim programlarının

işleyişi ile ilgili öğretmen/yönetici ve öğrencilerin: organizasyon, içerik, yöntem ve imkân boyutundaki görüşleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada karma araştırma desenlerinden yakınsayan paralel karma araştırma modeli kullanılmıştır. Farklı araştırma yöntemlerinin kullanılarak çalışmalarda elde edilen verilerin birbirini desteklemesi ve sahip oldukları zayıf yönlerin giderilmesi karma desen yönteminin önemli özelliklerindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada veriler yakınsayan paralel karma araştırma modeline uygun olarak nicel ve nitel veri toplama süreçlerinden elde edilmiştir. Araştırmanın nicel boyutunda anketler, nitel boyutunda ise yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler ve araştırmacı günlükleri kullanılmıştır. Yakınsayan paralel tasarımda, araştırmacı araştırma sürecinin aynı aşamasında nicel ve nitel verileri beraber toplamaktadır. Yakınsayan paralel karma çalışmada yöntemlere eşit öncelik verilir. Verilerin analizi birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirilir ve yorumlama sırasında sonuçlar ilişkilendirilir (Creswell ve Plano, 2007). Bu çalışmada da nicel ve nitel veriler eş zamanlı olarak elde edilmiştir. Verilerin analizi birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirilmiş ve yorumlama aşamasında sonuçlar ilişkilendirilmiştir.

Bu çalışmada yakınsayan paralel araştırma modelinin kullanılmasının nedenleri arasında; birbirini açıklayan ve destekleyen sonuçlar elde etmek, veri toplama sürecinde aynı süreç içinde farklı veri toplama araçlarına başvurabilmek, araştırma konusunun ve amacının çok boyutlu olmasından dolayı her bir boyuta ilişkin detaylı ve derinlemesine inceleme imkânı elde ederek geniş bir bakış açısı elde edebilmek, bütüncül bir değerlendirme ortaya koyabilmek yer almaktadır.

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcılarını MAÖL’lerde görevli öğretmen/yöneticiler ile MAÖL’de öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Okulların seçiminde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve seçkisiz olmayan örneklem yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak MAÖL’de yüz yüze öğrenim gören öğrenci sayıları, ulaşılabilirlik ve gönüllülük ölçütleri dikkate alınmıştır. Araştırma toplam 9 okulla yürütülmüştür. Belirlenen okullarda, görev yapan öğretmen/yönetici katılımcıların belirlenmesinde ise MAÖL’de öğretmen/yönetici olarak görev yapıyor olmak ve bu programlarda yüz yüze ders veriyor olmak ölçütleri dikkate alınmıştır. Öğrenci katılımcıların belirlenmesinde ise MAÖL’de yüz yüze ders görüyor olmak ölçütü dikkate alınmıştır.

Nicel Araştırma Katılımcıları

Nicel araştırma kapsamında öğretmen/yönetici ve öğrencilere anketler uygulanmıştır. Anket 9’u kadın, 77’si erkek öğretmen/yönetici tarafından yanıtlanmıştır. Ankete yanıt veren katılımcıların 3’ü müdür yardımcısı, 5’i bölüm şefi, 75’i meslek dersleri öğretmeni olarak görevlerini yürütmektedir. 3 kişi ise hangi dalda görev yaptıklarını belirtmemişlerdir. Bu dallarda görev yapan tüm öğretmen/yöneticiler MAÖL’lerde aktif olarak ders vermektedir. Ankete katılan öğretmen/yöneticilerin %3,6’sı 5 yıldan az bir süredir, %10,8’i 6 ile 10 yıl arasında,

%30,1'i ise 11 ile 20 yıl arasında, %55,5'inin ise 21 yıl ve üstünde meslek liselerinde görev yapmaktadır.

Toplamda anketleri yanıtlayan öğrenci sayısı ise 398'dir. Anketi yanıtlayan öğrencilerden cinsiyetlerini belirtenlerin 148'i kadın, 242'si ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. 8 kişi ise cinsiyetini belirtmemiştir. Bu öğrencilerden yaş sorusuna yanıt verenlerin ise 235'i 16-24 yaş aralığında, 27'si 25-32, 28'i 33-41 yaş aralığında yer alırken, 9'u ise 42 yaş ve üstüdür. 99 kişi ise yaşını belirtmemiştir. Anketi yanıtlayan öğrencilerin 126'sı 10. sınıf, 154'ü 11. sınıf, 99'u ise 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. 19 kişi ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Nitel Çalışma Grubu

Anket uygulamasına gidilen okullarda görüşmeyi kabul eden katılımcılar ile kendilerine uygun gün ve saatlerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, görüşmeye katılmayı kabul eden ve ses kaydı alınabilen üç öğretmen/yönetici ve dokuz öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğretmen/yönetici katılımcıların belirlenmesinde ölçüt olarak mesleki açık öğretimde ders veriyor olmak ve ulaşılabilirlik esas alınmıştır. Öğretmenlerin ikisi hem mesleki açık öğretimden sorumlu müdür yardımcılığı görevi yürütmekte hem de mesleki açık öğretimde yüz yüze dal dersleri vermektedir. Araştırma kapsamında dört farklı MAÖL'de öğrenim gören dokuz öğrenci ile yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerden dördünün MAÖL'de ilk yılıken, üçü MAÖL'de iki yıldır, biri üç yıldır, bir diğer öğrenci ise dört yıldır öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla bireysel görüşmeler ve anketler yoluyla toplanmıştır. Ayrıca araştırma süreci boyunca araştırmacı tarafından araştırma günlükleri yazılmış böylece araştırma verilerinin toplanmasında çeşitliliğe gidilerek derinlemesine veri elde edilmeye çalışılmıştır.

Anketler

Anketler MAÖL'lerde görev yapan öğretmen/yöneticiler ile bu liselerde öğrenim gören öğrencilere yönelik iki ayrı formda hazırlanmıştır. Anketler üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm mesleki açık öğretim programına; ikinci bölüm yüz yüze eğitim ile ilgili konulara; üçüncü bölüm ise kişisel bilgilerine yönelik sorular içermektedir. Öğretmen/yöneticiler için hazırlanan anketin birinci bölümünde mesleki açık öğretim programına yönelik toplamda 10 soru yer almaktadır ve bu 10 sorunun 3'ü açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Öğretmen/yöneticilere yönelik hazırlanan anketin ikinci bölümü ise yüz yüze eğitim ile ilgili 24 adet dereceleme sorusundan, anketin üçüncü bölümü ise kişisel bilgilere yönelik 6 adet sorudan oluşmaktadır. Öğrencilere yönelik hazırlanan anketlerin ilk bölümü mesleki açık öğretim programına yönelik 9 adet soru, ikinci bölümü ise yüz yüze eğitim ile ilgili 24 adet dereceleme sorusundan, üçüncü bölümünü ise kişisel bilgilere yönelik 12 adet sorudan oluşmaktadır. Anketler araştırmanın konu ve kapsamı doğrultusunda alanyazın taramasına dayalı olarak hazırlandıktan sonra uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşü kapsamında 13 uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanlar, eğitim bilimleri alanında görev yapan bir profesör, bir doçent ve 11 doktor öğretim

üyesinden oluşmaktadır. Uzmanlardan alınan dönütler sonrasında soru maddelerinden uygun görülme-yenler çıkarılmış, anket sorularından bazıları araştırmanın amacına ve araştırma sorularına uygun olmaması ve de tekrara düşmesi nedeniyle anketten çıkarılmış, soruların sıralaması da alınan dönütler sonrasında yeniden düzenlenmiştir. Öğretmen/yöneticilere yönelik hazırlanan anketlerde uzman görüşü alınmadan önce 1.bölümde üçü açık uçlu soru olmak üzere toplamda 12 soru bulunurken, buradaki soru sayısı 7'e düşürülmüştür. Açık uçlu soruların sıralaması yeniden düzenlenmiş ve ifadeleri daha net ve anlaşılır hale getirilmiştir. Örneğin "zayıf" ifadesi yerine "yetersiz" ifadesi getirilmiş ve açık uçlu soruların sıralaması "güçlü, yetersiz, geliştirilebilir yönler" olarak sıralanmıştır. Ayrıca sorularda yer alan seçenek sayısı uzmanların dönütleri sonrasında azaltılmış ya da artırılmıştır. Örneğin bir soruda yer alan "memnunum ve memnun değilim" seçeneklerine "kısmen memnunum" seçeneği eklenmiştir. Anketlerde ikinci bölümde yer alan yüz yüze eğitimle ilgili maddelerin sıralaması ilgi sırasına göre yeniden düzenlenmiş, 25 olan madde sayısı 24'e indirilmiştir. Ayrıca genel yazım hataları ve anlamsal bozukluklar da öneriler doğrultusunda düzeltilmiş ve soruların basit ve anlaşılır olmasına özenle dikkat edilmiştir. Örneğin "teorik derslerin azlığı ve yetersizliği" ifadesi yerine "teorik derslerin sayı ve nitelik olarak yetersizliği" ifadesi getirilmiştir. Tüm bu öneriler ve düzenlemeler sonucunda ankete son hali verilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Verilerin toplanmasında anketlerle eş zamanlı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve bireysel görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler ile sınırlı bir süre içerisinde katılımcılardan derinlemesine bilgi almak hedeflenmiştir (Adıgüzel, 2016). Araştırma kapsamında öncelikle araştırmacı ve danışman öğretim üyesi tarafından kuramsal çerçeve, araştırmanın amacı ve araştırma soruları dikkate alınarak öğretmen/yönetici ve öğrencilere farklı iki formda olmak üzere görüşme soruları hazırlanmıştır. İkinci aşama olarak uzman değerlendirme formu oluşturulmuştur. Uzmanlardan ikisi de Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Doktor unvanıyla görev yapan öğretim üyesidir. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler sonrasında görüşme sorularına son hali verilmiştir.

Araştırmada nitel verilerin güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) görüşler arası tutarlık için önerdiği formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak belirlenmiştir. Miles-Huberman güvenirlik formülü kullanılarak araştırmacı ve uzmanlar arasında en az %70 düzeyinde bir değer aranmaktadır (Miles ve Huberman, 1994). Bu araştırmada da güvenirlik değerinin .70 üzerinde olduğu belirlenmiştir. Gerçekleştirilen güvenirlik çalışmasında %88 oranında bir uzlaşma sağlanmıştır.

Öğretmen/yöneticilere ve öğrencilere yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış bireysel görüşme soruları, görüşmenin amacının özetlenmesi ve katılımcının kendini tanıtmayı, mesleki açık öğretim programının amacı/işlevi, mesleki açık öğretim programlarının içeriğine, öğrenme-öğretme ve ölçme değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşler, mesleki açık öğretim programının güçlü-yetersiz ve geliştirilebilir yönleri, mesleki açık öğretim programının sorunları temaları altında yapılandırılmıştır.

Araştırmacı Günlükleri

Araştırmada veri toplama süresince araştırmacı tarafından araştırma günlükleri yazılmıştır. Araştırmacı günlüğü, araştırmacının araştırma sürecindeki; düşüncelerini, kararsızlıklarını, anlayışlarını (Galili, 2014), gözlemlerini, yorumlarını ve duygularını yansıtan (Yıldırım ve Şimşek, 2013), araştırmayla kişisel bağını kuran, araştırma sürecinin ve içeriğinin (Altrichter, Posch & Somekh, 1993; Hughes, 1996) ham veri kaynağı olarak kayıt edildiği bir araçtır. Günlükler araştırma için gidilen okullarda verilerin toplanmasından önce ve sonra olmak üzere iki bölüm halinde yazılmıştır. Bu günlüklerde araştırmacının araştırma sürecinde deneyimleri, gözlemleri ve ses kaydı alınmadan kişiler tarafından kendisine aktarılan bilgi ve görüşler yer almaktadır. Bu veriler elde edilen verilerin desteklenmesi açısından önemlidir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 2019-2020 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde araştırmacı tarafından toplanmıştır. Araştırma toplam 9 okulla yürütülmüştür. Araştırma için okullara öncesinde telefon aracılığıyla ulaşılarak araştırma hakkında bilgi verilmiş, yüz yüze derslerin gün ve saatleri netleştirilmiştir. Okullardan araştırma kapsamında veri toplayabilmek adına hem okul hem de mesleki açık öğretimde görev alan öğretmen/yöneticiler için uygun gün ve saatler için randevu alınmıştır. Belirlenen gün ve saatlerde okullara gidilerek daha önce belirlenen ölçütler dikkate alınarak katılımcılar belirlenmiştir. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla bireysel görüşmeler ve anketler yoluyla toplanmıştır. Uygulamaya geçilmeden önce araştırmaya katılan öğretmen/yönetici ve öğrencilere araştırmanın amacı, verilerin hangi amaçla kullanılacağı açıklanmış ve bu sürece katılmalarının gönüllülük çerçevesinde olacağı belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılara istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri ve toplanılan verilerin sadece araştırma kapsamında kullanılacağı bilgisi de katılımcılara verilmiştir.

Veri Analizi

Anket verilerinin analizinde anketten elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmişlerdir. Ankette yer alan açık uçlu sorular ayrı olarak ele alınmış ve analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış bireysel görüşme verilerinin analizinde ikinci düzey tümevarım analizi kullanılmıştır. İkinci düzey analiz, ön analizler ile önceden belirlenmiş temaların, görüşme dökümleri yapıldıktan sonra ortaya çıkan yeni temalar ile zenginleştirilerek analiz edilmesini içermektedir (Anadon ve Savoie-Zajc, 2009'dan aktaran Adıgüzel, 2016). Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yapılan bireysel görüşmelerin analizinde, analiz sürecinin ilk adımı olarak tüm görüşmeler ses dosyası olarak bilgisayara aktarılmıştır. Görüşmeler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra ses kayıtlarının yazılı olarak dökümü yapılmıştır. Görüşmeler yazılı olarak aktarılırken hata oluşma ihtimaline karşı en az 3 kere olmak üzere tekrar dinlenilmiş ve olası eksikler ve yazım hataları düzeltilmiştir. Tüm görüşmelerin dökümleri yapıldıktan sonra katılımcılara kodlar verilerek, görüşme izleme çizelgesi oluşturulmuştur. Öğrencilere ÖK, öğretmen/yöneticilere ise ÖYK kodu verilmiştir. Daha sonra kodlama anahtarı çizelgesi oluşturulmuştur. Görüşmelere ait kodlama anahtarı çizelgesi oluşturulduktan sonra analiz çizelgesi oluşturulmuştur. Görüşmeler ikinci düzey tümevarım analizi kullanılarak kodlanmış ve kodlama sonrasında tema listesi güncellenmiştir.

Araştırmacı günlükleri nitel ve nicel veri toplama araçlarından elde edilen verileri desteklemek amacıyla kullanılmıştır. Ancak araştırmacı günlükleri diğer veri toplama araçlarından elde edilen veriler gibi ayrı bir analize tabi tutulmamıştır. Araştırma kapsamında veri toplama araçlarından elde edilen temalar doğrultusunda araştırmacı günlüklerinden faydalanılmıştır.

Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın nitel boyutunda inandırıcılığı artırmak adına veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin analizi gibi araştırmanın her aşamasında danışman öğretim üyesinin görüşleri alınmış, danışman öğretim üyesinin dönütleri ve önerileri doğrultusunda araştırmada yol izlenmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan yarı yapılandırılmış bireysel görüşme soruları araştırmanın kuramsal çerçevesi ve araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda kullanılan yarı yapılandırılmış bireysel görüşme soruları geliştirilirken eğitim bilimleri alanında uzman öğretim üyelerinden görüşler alınmıştır. Uzmanlardan alınan görüş ve öneriler doğrultusunda yine danışman öğretim üyesi rehberliğinde görüşme soruları son halini almıştır. Araştırmada nitel verilerin güvenirliliği Miles ve Huberman'ın (1994) görüşler arası tutarlık için önerdiği formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak belirlenmiştir. Miles-Huberman güvenirlilik formülü kullanılarak araştırmacı ve uzmanlar arasında en az %70 düzeyinde bir değer aranmaktadır (Miles ve Huberman, 1994). Bu araştırmada da güvenirlilik değerinin .70 üzerinde olduğu belirlenmiştir. Gerçekleştirilen güvenirlilik çalışmasında %88 oranında bir uzlaşma sağlanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda inandırıcılığı artırmak adına yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler farklı okul türlerinde mesleki açık öğretimde yüz yüze öğrenim gören öğrenciler ve farklı okul türlerinde ve farklı dallarda görev yapan öğretmen/yöneticilerle gerçekleştirilerek çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmeler gerçekleştirilirken de katılımcı teyidine sık sık başvurulmuştur. Böylece görüşlerin farklı ya da yanlış algılanmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bireysel görüşmeler gerçekleştirildikten sonra görüşmelerin dökümleri yapılmıştır. Görüşme dökümleri yapıldıktan sonra teyit amaçlı araştırmacı tarafından iki defa daha dinlenmiştir. Ayrıca danışman öğretim üyesi tarafından da görüşmeler dinlenilmiş ve kontrol edilmiştir. Yapılan görüşmelerin analizinde kodların oluşturulması ve temaların belirlenmesinden sonra da danışman öğretim üyesi tarafından tekrar kontrol edilmiştir. Araştırmada aktarılabilirliğin sağlanması adına veriler ayrıntılı şekilde sunulmuştur. Bu kapsamda verilerden elde edilen bulgular katılımcıların doğrudan alıntlarıyla betimlenmiştir. Ayrıca araştırmanın yöntem bölümünde araştırma süreciyle ilgili açıklamalar detaylı şekilde verilmiştir. Aktarılabilirlik ölçütü kapsamında araştırmacının katılımcıları belirlerken amaçlı örnekleme ve uygun örnekleme kullanılmıştır. Araştırma amacı doğrultusunda belirlenen ölçütler doğrultusunda katılımcılar belirlenmiştir. Araştırmada tutarlık ölçütü kapsamında veri toplama araçları araştırmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda oluşturulmuştur. Araştırmada teyit edilebilirlik ölçütüne ilişkin olarak araştırma sürecince araştırmacı tarafından araştırmacı günlükleri yazılması araştırma süresince gerçekleştirilen çalışmaların kayıt altına alınmasını ve desteklenmesini sağlamıştır. Araştırma süresince elde edilen ses kayıtları, ses kayıtlarının yazılı dökümleri, araştırmacı günlükleri, araştırmada elde edilen belgeler gibi veriler farklı depolama alanlarında güvence altına alınmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için çeşitli önlemler alınmıştır. Öncelikle araştırmanın nicel boyutunda kullanılan anketler araştırmanın amacına ve kuramsal çerçevesine uygun olarak oluşturulmuştur. Anketler oluşturulurken anket maddeleri araştırmanın amacına uygun ve araştırma sorularına cevap verecek şekilde yapılandırılmıştır. Anket sorularında kapalı uçlu sorular, açık uçlu sorular ve dereceleme soruları kullanılarak çeşitlilik sağlanmıştır. Anket soruları danışman öğretim üyesi danışmanlığında sürekli kontrol edilmiştir. Anketler araştırmanın konu ve kapsamı doğrultusunda alanyazın taramasına dayalı olarak hazırlandıktan sonra uzman görüşlerine sunulmuştur. Anketlerde eksik veya hatalı olarak doldurulduğu belirlenen anket maddeleri analiz kapsamından çıkarılmıştır. Anketler uygulanmadan önce araştırmanın amacı ve yönergesi araştırmacı tarafından katılımcılara açıklanmıştır. Katılımcılara anketleri yanıtlamaları için yeterli süre sağlanmıştır.

Araştırmada Etik

Araştırmada kullanılacak veri toplama araçları geliştirildikten sonra Bilimsel Etik Kurulu'ndan araştırmanın etik ilkelere uygunluğu konusunda onay alınmıştır. Araştırma süresince verileri toplamak için gidilecek okullar önceden aranarak, yetkili kişilere araştırma ile ilgili bilgiler verilmiş ve araştırma izin belgeleri yetkililere beyan edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen/yönetici ve öğrencilere araştırmanın amacı, verilerin hangi amaçla kullanılacağı açıklanmış ve bu sürece katılmalarının gönüllülük çerçevesinde olacağı belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılara istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri ve toplanılan verilerin sadece araştırma kapsamında kullanılacağı bilgisi de katılımcılara verilmiştir. Araştırma sürecinde katılımcılara ilişkin elde edilen tüm bilgi ve veriler gizlilik ilkesine bağlı olarak araştırmacı ve danışman öğretim üyesi dışındaki kişilerle paylaşılmamıştır. Araştırmada katılımcıların kimlik gizliliğini sağlamak amacıyla gerçek isimleri yerine kod adlar kullanılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından güvenilir şekilde saklanmıştır.

Bulgular

Organizasyon Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmen/yönetici ve öğrenci anketlerinden elde edilen organizasyon boyutuna ilişkin veriler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

Öğretmen/Yönetici ve Öğrenci Anketlerinden Elde Edilen Görüşler

Organizasyon		
Anket maddeleri	Öğretmen/yönetici	Öğrenci
Uygulama derslerinin sayı ve nitelik olarak yetersizliği	%11	%5
Teorik derslerin sayı ve nitelik olarak yetersizliği	%1	%5
Derslere devam zorunluluğu olması	%6	%16
Derslere devam zorunluluğuna uyulmaması	%15	%8
Merkezi mesleki açık öğretim bürolarının olmaması	%12	%6

Tablo 1'de görüldüğü gibi, öğretmen/yöneticilerin %11'i, öğrencilerin de %5'i tarafından uygulama dersleri sayı ve nitelik olarak yetersiz görülmüştür. Öğretmen/yöneticilerin %1'i, öğrencilerin ise %5'i teorik derslerin sayı ve nitelik olarak yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen/yöneticilerin %6'sı, öğrencilerin ise %16'sı derslere devam zorunluluğunun olmasını bir sorun olarak belirtmişlerdir. Öğretmen/yöneticilerin %15'i, öğrencilerin %8'i derslere devam zorunluluğuna uyulmamasını bir sorun olarak belirtmişlerdir. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin %12'si, öğrencilerin ise %6'sı merkezi mesleki açık öğretim bürolarının olmamasını bir sorun olarak belirtmişlerdir.

Ankette yer alan dereceleme sorularından elde edilen bulgular incelendiğinde ise "Teorik ders saatleri yeterlidir." maddesine öğretmen/yöneticilerin %94'ü yeterli olduğu yönünde, %6'sı ise yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin %85'i teorik ders saatlerinin yeterli olduğu yönünde görüş belirtirken, %15'i ise yetersiz olduğu yönünde eğilim göstermişlerdir. Bulgulara bakıldığında "Dersler için ayrılan gün ve saatler uygundur." maddesine öğretmen/yöneticilerin %88'i olumlu yönde katılım göstermişken, %12'si ise olumsuz yönde yanıt vermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %81'i uygun olduğu yönünde, %19'u ise uygun olmadığı şeklinde yanıt vermişlerdir. Bulgular incelendiğinde "Uygulamalı ders saatleri yeterlidir." maddesine öğretmen/yöneticilerin %72'si yeterli olduğunu belirtirken, %28'i ise yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %89'u yeterli olduğunu belirtmişken, %11'i ise yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bulgulara bakıldığında "Yüz yüze yapılan dal derslerine devam etmekte sıkıntı yaşanmaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %82'si sıkıntı yaşandığı yönünde, %18'i ise sıkıntı yaşanmadığı yönünde yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin %60'ı sıkıntı yaşandığını belirtirken, %40'ı sıkıntı yaşanmadığını belirtmişlerdir.

Anketlerde yer alan açık uçlu sorulardan elde edilen verilere göre elde edilen temalar ve frekansları Tablo 2'te gösterilmektedir.

Tablo 2

Anketlerde Yer Alan Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen Verilere Göre Organizasyon Boyutunda Elde Edilen Temalar

Organizasyon			
Açık uçlu anket sorularından elde edilen temalar			
Öğretmen/yönetici	f	Öğrenci	f
Derslere devam/devamsızlık problemi	24	Derslere devam/devamsızlık problemi	9
Derslerin gün ve saatlerinde yaşanan sorunlar	11	Merkezi sistem sınavları kitaplarının zamanında öğrencilere ulaşmaması	8
Meslek ders saatlerinin artırılması	21	Derslerin gün ve saatlerinde yaşanan sorunlar	3
Merkezi mesleki açık öğretim bürolarının olmaması	5		

Tablo 2'ye göre öğretmen/yöneticilerin 24'ü, öğrencilerin ise 9'u derslere devam/devamsızlık konusunda sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Bu konu bir katılımcı tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

ÖK301: hafta içi çalışmak durumunda olduğum için şahsi işlerim hafta sonuna kalmak zorunda. Hafta sonu da okul nedeniyle hiçbir işimi halledemiyorum ve devamsızlık yapmak zorunda kalıyorum. Ve bu durum eğitimimi etkilemektedir. Bu sorunlar okul saatlerini hafta içi akşam saatlerine alarak veya devamsızlık hakkını uzatarak çözüm olabilir

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin 11'i, öğrencilerin ise 3'ü derslerin gün ve saatlerinde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu sorunu şekilde belirtmiştir:

ÖYK50: Ders programları öğrencilere ağır geliyor. Ders saatlerine uymakta zorlanıyorlar.

Tablo 2'de görüldüğü üzere, 21 öğretmen/yönetici meslek ders saatlerinin yetersiz olduğunu ve meslek ders saatlerinin artırılması yönünde görüş belirtmişlerdir.

ÖYK11: yüz yüze eğitim ders sayısının ve ders saatlerinin artırılması gerekli.

Açık uçlu anket sorularından elde edilen temalardan biri de "merkezi mesleki açık öğretim bürolarının olmaması"dır. Açık uçlu sorularda bu sorun şu şekilde dile getirilmiştir:

ÖYK29: her ilde mesleki açık öğretim bürosunun olmaması büyük bir eksiklik. İşlerin yürütülebilmesi için her ilde bir büronun olması gerekir.

MAÖL'lerin tek merkezden yönetilmesi ve MAÖL'lere özgü il merkezlerinde bürolarının bulunmaması öğretmen/yöneticilerle yapılan yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerde de ortaya çıkmıştır. Bu sorun bir öğretmen/yönetici tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

ÖYK1: ...Biz zaman zaman bu konuda bazı ee meslek açık liselerinde bazı konular muğlak kaldığı için şeyi arıyoruz Ankara'daki merkez okulu arıyoruz ama ordan da yeterince zaman zaman aydınlanamadığımız konular olabiliyor... Yani illerde belki bi meslek açık lisesi anlamında bir birim bulunabilir.

Öğretmen/yöneticilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bir diğer bulgu ise "Mesleki açık öğretim yüz yüze derslerinin örgün okullarda verilmesi ve kendisine özgü okulları bulunmaması"dır. Bir öğretmen/yönetici bu sorunu şu şekilde dile getirilmiştir:

ÖYK2: ...ilde bir okulda yapıp sadece bu işi o okula vermek, o okulda öğretmenlerin işinin o olması daha mantıklı olur. Ben mesela gündüz de çalışıyorum gece de. Ben gündüz çalışsam açık lise eğitim yapan bir okulun öğretmeni olsam, sadece açık lise derslerine girsem, burda benim o saatinde okulda normal düzenim gibi okuldaki düzen durum olsa bence daha mantıklı olur...Burda sabah sekizde derse girmiş bir öğretmenin akşam 9-10 kadar ders vermesinin bir mantığı yok bundan da verim alamazsınız...

Yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerde öğretmen/yöneticilerden elde edilen bir diğer bulgu ise "Derslere devam/devamsızlık sorunlarının yaşanması" olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tema öğrencilerle gerçekleştirilen bireysel görüşmelerde de ortaya çıkmaktadır. Bir öğretmen/yönetici ve bir öğrenci bu sorunu görüşmelerde şu şekilde dile getirmiştir:

ÖYK1: Devamsızlık büyük bir sorun öğrenci açısından...Gerçekten çoğu zor şartlarda geliyor. Ya mesela belli bir yaşı aşmış olan insanların sorumlulukları var ev gibi...Belki de ailelerinin parçalanmış olması bazılarının veyahut da çalışmak zorunda olmak gibi sebepler bunlar öğrencileri birazcık şey yapıyor yani devam noktasında zorluyor...

ÖK12: Normal okula zaten haftada beş gün gidiliyor, ben açık öğretim okuduğum halde haftada dört gün geliyorum...Çünkü zaten eğer öğrenci okusaydı normal okuldan da okurdu ki öğrenci zaten çalışıyor... yani açık okuyan bir öğrenci çalışıyor. Haftada dört gün de gelemiyor.

Yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerde öğretmen/yöneticilerden elde edilen bir diğer bulgu ise derslerin gün ve saatlerinde sorunlar yaşanması olarak belirtilmiştir. Bu bulgu öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerde de elde edilmiştir. Bir öğretmen/yönetici ve bir öğrenci ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

ÖYK1: ...ders saatleri biraz daha örgündekine göre ayrı değerlendirilebilir...40 dakika olmaktan ziyade mesela 25-30 dakika ile sınırlandırılabilir ders süreleri.

ÖK11: ...mesela her fabrika kabul etmiyor, yani gece okuluna gidiyorum diyorsun okulun bitsin o zaman gel diyor ve ben şu an 7 aydır evdeyim...hocalar gene şey yapabiliyo tolerans geçebiliyor, ama gelmediğin günler işte sınavın oluyor, ya da işte bazı şeylerden derslerden geç kalıyorsun...cumartesi pazar olsa iş yerlerine de kabul ettirebiliyorsun ama hafta içi böyle bir gün arayla olduğu zaman sıkıntı oluyor... ders saatleri yönünden ve de günleri yönünden hani bir gelişme olabilir...

İçerik Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmen/yönetici ve öğrenci anketlerinden elde edilen içerik boyutuna ilişkin veriler Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3

İçerik Boyutunda Öğretmen/Yönetici ve Öğrenci Anketlerinden Elde Edilen Görüşler

		İçerik			
Öğretmen/yönetici		%	Öğrenci		%
Okulda verilen eğitim sizce mesleki yeterlikleri ne ölçüde kazandırmaktadır?	a. çok az	2,0	Okulda almakta olduğunuz eğitimin mesleki yeterlikleri ne ölçüde kazandırdığını düşünüyorsunuz?	a. kazandırmaktadır	67,0
	b. az	46,0		b. kısmen kazandırmaktadır	28,0
	c. fazla	46,0		c. kazandırmamaktadır	5,0
	d. çok fazla	6,0			

Tablo 3'e bakıldığında, öğretmenlerin %52'si verilen eğitimin öğrenim görülen alanda mesleki yeterlikleri kazandırdığı yönünde görüş bildirirken, %48'i ise kazandırmadığı yönünde yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin %95'i de okulda aldıkları eğitimin mesleki yeterlikleri kazandırdığını belirtmişken, %5'i ise kazandırmadığı yönünde yanıt vermişlerdir.

İçerik boyutu altında yer alan dereceleme sorularına verilen yanıtlar incelendiğinde "Derslerde öğrencilere öğrenim görülen meslek alanıyla ilgili nitelikli bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır" maddesine öğretmen/yöneticilerin %99'u olumlu yönde, %1'i ise olumsuz yönde görüş bildirmişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %93'ü de olumlu görüş belirtmişken,

%7'si olumsuz görüş belirtmişlerdir. "Derslerin içeriği mesleği öğrenmek için yeterlidir." maddesine öğretmen/yöneticilerin %95'i yeterli olduğu yönünde yanıt vermişken, %5'i ise yeterli olmadığı yönünde yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin %88'i derslerin içeriğinin mesleği öğrenmek için yeterli yönünde yanıt vermişken, %12'si ise yeterli olmadığı yönünde yanıt vermişlerdir.

Ankette yer alan dereceleme sorularından elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmen/yöneticilerin %86'sı seçmeli derslerin öğrencilerin ilgi alanları doğrultusunda gelişimlerine katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişken, %14'ü ise katkı sağlamadığı yönünde yanıt vermişlerdir. Bu maddeye öğrencilerin ise %82'si katkı sağladığını belirtirken, %18'i ise katkı sağlamadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. "Programdaki ders içerikleri ders dışı etkinliklerle desteklenmektedir." maddesine öğretmen/yöneticilerin %76'sı olumlu yönde, %24'ü ise olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %71'i olumlu yönde yanıt vermişken, %29'u ise olumsuz yönde görüş bildirmişlerdir. Ankette yer alan dereceleme sorularından "Dersler meslek alanındaki güncel gelişmeleri kapsamaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %87'si katılma yönünde eğilim gösterirken, %13'ü ise katılmama yönünde eğilim göstermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %91'i katılma yönünde eğilim gösterirken, %9'u ise katılmama yönünde eğilim göstermişlerdir. "Ders içerikleri öğrencilerin mesleki gelişimine katkı sağlamaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %92'si katılma yönünde yanıt verirken, %8'i bu maddeye katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin de %92'si katılma eğiliminde yanıt verirken, %8'i ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. İçerik boyutunda yer alan "Ders içerikleri, öğrencilerin konuları anlamasını kolaylaştıracak biçimde düzenlenmektedir." maddesine öğretmen/yöneticilerin %90'ı katılma eğiliminde yanıt verirken, %10'u bu maddeye katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin ise %90'ı katılma yönünde yanıt verirken, %10'u ise bu görüşe katılmamışlardır. "Ders içerikleri, öğrencilerin iş dünyasına giriş için hazırlanabilmesine katkı sağlamaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %88'i katkı sağladığı yönünde yanıt vermişken, %12'si ise bu maddeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %89'u ise katkı sağladığı yönünde yanıt verirken, %11'i ise katkı sağlamadığı yönünde yanıt vermişlerdir.

İçerik boyutunda ankette yer alan "Ders içeriklerinde gelecekte mesleki açıdan işlev görececek bilgiler kazandırılmaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %88'i katılma eğiliminde iken, %12'si ise katılmama eğiliminde yanıt vermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %93'ü katılma eğiliminde, %7'si ise katılmama eğiliminde yanıt vermişlerdir. İçerik boyutunda ankette yer alan "Derslerin işlenişinde öğrenim görülen meslek alanına dönük ilgi ve gereksinimler dikkate alınmaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %83'ü katılma yönünde eğilim gösterirken, %17'si ise katılmama yönünde eğilim göstermişlerdir. Bu maddeye öğrencilerin ise %90'ı dikkate alındığı yönünde yanıt vermişken, %10'u ise dikkate alınmadığı yanıt vermişlerdir. İçerik boyutunda yer alan "Derslerin işlenişinde öğrencilerin iş/yaşam deneyimleri dikkate alınmaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %85'i olumlu yönde yanıt verirken, %15'i bu görüşe katılmamışlardır. Aynı maddeye öğrencilerin %86'sı dikkate alındığı, %14'lük kısmı ise dikkate alınmadığı yönünde yanıt vermişlerdir.

Anketlerde yer alan açık uçlu sorulardan öğretmen/yöneticilerden elde edilen verilere göre, içerik boyutu altında yer alan temalar Tablo 4'te gösterilmektedir:

Tablo 4*Ankette Yer Alan Açık Uçlu Sorulardan Elde Edilen İçerik Boyutu Altında Yer Alan Temalar*

İçerik	
Açık uçlu anket sorularından elde edilen temalar	
Öğretmen/yönetici	f
Öğrenci seviyesine uygun olmayan ve güncel olmayan öğretim programları	22
Mesleki derslerin yüz yüze eğitim yoluyla gerçekleşmesinin mesleki becerilerin ediniminde avantaj sağlaması	8
Mesleki yeterlikleri kazandırması	4

Tablo 4'de görüldüğü üzere, 22 öğretmen/yönetici öğretim programlarının güncel olmadığı ve öğrenci seviyesine uygun olmadığını belirtmiş ve programların bu etkenler göz önünde bulundurularak örgün eğitim programlarından farklı olarak mesleki açık öğretimin yapısına ve öğrenci niteliklerine göre yeniden düzenlenmesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Bir öğretmen/yönetici bu konu hakkındaki görüşünü şu şekilde dile getirmiştir:

ÖYK27: derslerin ve programların öğrencilerin mesleki açık liseye gelme nedenleri düşünülerek oluşturulması.

8 öğretmen/yönetici ise MAÖL'de mesleki derslerin yüz yüze eğitim yoluyla gerçekleşmesinin öğrenciler için avantaj olduğunu belirtmişlerdir. 4 öğretmen/yönetici mesleki açık öğretimin mesleki yeterlikleri kazandırması, bireylere meslek edinme ve öğrenim gördükleri alanda gerekli bilgi ve becerileri kazandırmasının programın önemli bir yönü olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen/yöneticilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden içerik boyutu altında ulaşılan bulgulardan biri örgün eğitim ile mesleki açık öğretim içeriklerinin aynı olmasıdır. Öğretmenler MAÖL'e gelen öğrencilere ve örgün eğitimdeki öğrencilere aynı öğretim programlarını kullandıklarını, bunun programın uygulanmasında sorun oluşturabildiğini belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu konuda görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

ÖYK2: yüz yüze derslerimiz normalde gündüz gösterdiğimiz derslerle aynı fakat açık lisede bu müfredatı uygulamamız mümkün değil. Öğrencilerin hazır oluşu yeterli değil ve öğrenci beklentileri değil, öğrenci zaten liseden başarısızlıktan kaldığı için burda da çok fazla sıkıldığınız anda zaten gelmiyor, devam etmiyor ve burda zaten öğrenci bulmak zorlaşıyor...

Uygulanan öğretim programlarının öğrenci seviyesine uygun olmaması, güncel olmaması ve gelişen teknolojinin gerisinde kalması, ders içeriklerinin öğrenci seviyesine uygun olmaması öğretmen/yöneticilerin bireysel görüşmelerde vurguladıkları temalardandır. Bir öğretmen bu konuda görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

ÖYK3: mesleki açık öğretimin biz modüllerini megep modüllerini incelediğimizde ee çok fazla detaya inilmiş yerler de var, öğrenci için gereksiz, çok dallandırılıp budaklandırılmış ama işin özüne indiğimizde orda öğrencinin kendi mesleğiyle ilgili yaparak ve yaşayarak, yaygın eğitimin gerçek amacına uygun olan çok modülün de olduğunu görüyoruz.

Öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerde içerik boyutu altında elde edilen bulguda ise öğrenciler, derslerin öğrenim görülen alanda mesleki yeterlikleri ve becerileri kazandırmasının kendileri açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Yöntem Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmen/yönetici ve öğrenci anketlerinden elde edilen yöntem boyutuna ilişkin verilere bakıldığında, "Ders içerikleri, öğrencilerin konuları anlamasını kolaylaştıracak biçimde düzenlenmektedir" maddesine öğretmen/yöneticilerin %90'ı katılıyorum yönünde yanıt verirken, %10'u ise katılmıyorum yönünde yanıt vermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %90'ı da katılma yönünde eğilim gösterirken, %10'u ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. "Derslerde, bireysel farklılıklar dikkate alınarak öğretim yöntemleri çeşitlendirilmektedir." maddesine bakıldığında öğretmen/yöneticilerin %82'i katılma yönünde yanıt vermişken, %18'i ise bu maddeye katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Bu maddeye öğrencilerin %84'ü katılma yönde yanıt verirken, %16'sı ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir.

"Derslerin işlenişinde öğrenim görülen meslek alanına dönük ilgi ve gereksinimler dikkate alınmaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %83'ü katılma yönünde yanıt verirken, %17'si ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin ise %90'ı ise katılma yönünde eğilim gösterirken, %10'u ise katılmama yönünde eğilim göstermektedirler. Anketlerde yer alan bir diğer madde ise "Derslerin işlenişinde öğrencilerin iş/yaşam deneyimleri dikkate alınmaktadır." maddesidir. Bu maddeye öğretmen/yöneticilerin %85'i katılma yönünde yanıt verirken, %15'i ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin %86'sı bu maddeye katılma yönünde yanıt verirken, %14'ü ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Yöntem boyutunda yer alan "Yapılan sınavlar bilgi ve becerileri etkili olarak ölçmektedir." maddesine öğretmen/yöneticilerin %92'si katılma yönünde yanıt verirken, %8'i ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin ise %91'i öğretmenlerle benzer şekilde katılma yönünde yanıt verirken, %9'u ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir.

Anketlerde yer alan "Dersler kapsamında yapılan sınavlar derslerde işlenen tüm konuları kapsamaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %94'ü katılım gösterme eğiliminde yanıt verirken, %6'sı ise bu maddeye katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin de %91'i bu maddeye katılma yönünde yanıt verirken, öğrencilerin %9'u ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Yöntem boyutunda yer alan "Değerlendirme sonuçları öğretimi geliştirmek için kullanılmaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %89'u katılma gösterme eğiliminde yanıt verirken, %11'i ise katılmama eğiliminde yanıt vermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %88'i katılma yönünde yanıt verirken, %12'si ise bu maddeye katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Anketlerde yer alan "Değerlendirme sonuçları düzenli olarak öğrencilerle paylaşılmaktadır." maddesine öğretmen/yöneticilerin %92'si paylaşıldığı yönünde yanıt verirken, %8'i bu maddeye katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %89'u katılma yönünde eğilim gösterirken, %11'i ise katılmama yönünde eğilim göstermişlerdir.

Araştırmada öğretmen/yöneticilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden yöntem boyutu altında elde edilen bulgulardan biri derslerde kullanılan öğretim yöntemlerinin öğrenci seviyesine uygun olması gerektiğidir ancak ders içeriklerinin öğretim programlarının öngördüğü şekilde ve yöntemlerle uygulanamamasıdır. Öğretmen/yöneticiler bu konuyu şu şekilde açıklamıştır:

ÖYK1: ...Yani 40 dakikanın 40 dakikasını da ders işlemek gibi bir şeyin içerisine girsek biz burda hiçbir öğrenciyi bulamayız buraya gelecek ve çoğunda zaten devam devamsızlık noktasında problemlerimiz var. Ee biz eğer aynı şekilde örgündeki gibi bunlara bir şeyi öğretmeye anlatmaya kalkarsak bu öğrencilerin tamamını kaybedebiliriz.

Araştırmada öğretmen/yöneticilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden yöntem boyutu altında elde edilen bulgulardan bir diğeri ise örgün eğitimde uygulanan ölçme-değerlendirme yöntemlerinin mesleki açık öğretimde uygulanamamasıdır. Görüşmelerde bu durum şu şekilde ifade edilmiştir:

ÖYK2: ölçme değerlendirmeleri biz normal gündüz öğrenciler gibi yapamıyoruz. Genelde gündüz öğrencileri yaptığımız gibi yaptığımız takdirde...çok düşük olduğunu görüyoruz. Ona göre toleranslı bir ölçme değerlendirmemiz var. Genelde performans notlarını normal gündüz öğrenciden daha yüksek vermek zorunda kalıyoruz. Eğer birebir onlara uyguladığımız ölçme ve değerlendirme ve öğrenim kriterlerini uyguladığımız zaman öğrencilerde başarı bulamıyoruz.

ÖYK3: ...öğrencinin ilerde yapacağı mesleğiyle ilgili bu çalışacağı atölyedeki nedir iş disiplini, temizlik, düzen, tertip, mesleki bilgi, mesleki beceri, el aletlerini kullanmak bunların hepsi bizde...değerlendirme amaçlarıdır. Yani öğrenci bu yapılan çalışmalarla, saydığımız yapılan çalışmalarla öğrenci değerlendirilir...

Öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden yöntem boyutu altında elde edilen bulgulardan biri derslerde kullanılan öğretim yöntemlerinin öğrenci seviyesine uygun olmasıdır. Ayrıca derslerin teorik bilgi ile beraber uygulamalı olarak işlenmesi ve derslerde öğrencilere uygulama hakkı tanınmasıdır. Öğrenciler bu konuda görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

ÖK6: ... yani elektrik okuyoruz sonuçta hani her şeyi bilmemiz lazım hani baştan mesela boş bir bina verdikleri zaman baştan aşağı komple hani tesisatını çekmemiz lazım. Zaten bunu gerektiğinde öğretiyorlar sağ olsunlar hocalar. Hepsini kabloları falan nasıl çıkaracağımızı, nasıl takacağımızı, lehimini falan hepsini her şeyi öğretiyorlar zaten...

ÖK3: ...normal okul hayatımda görmediğim kadar yakın davranarak benim daha rahat anlamamı, daha rahat hani kolaylıkla yapabilmemi sağlıyorlar. Hem de ders içerisinde ne bilim ee bir iş yaparken veya herhangi bir devre, elektrik üzerine bir şey yaparken bazı materyalleri kullanmamıza izin vererek, bazı araçlarla-gereçlerle bize yardım ederek yani...

Yöntem boyutu altında yer alan bir diğeri tema öğrenci başarısını ölçmede öğrencilerin seviyesine uygun ölçme ve değerlendirme yapılmasıdır. Öğrenciler yüz yüze eğitimle aldıkları derslerin sınavlarının öğretmenlerinin öğrencilerin seviyesine uygun şekilde gerçekleştirdiğini ve proje, uygulama, ödevlerle de kendilerine uygun başarı değerlendirme yapıldığını dile getirmişlerdir.

İmkân Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretmen/yönetici ve öğrenci anketlerinden elde edilen imkân boyutuna ilişkin veriler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5*İmkân Boyutunda Ankette Yer Alan Sorulardan Elde Edilen Veriler*

İmkân			
Anket soruları			
Öğretmen/yönetici		Öğrenci	
Mesleki Açık Öğretim Lisesi öğrencilerine ders kaydı, ders kredileri, öğrencilik hizmetleri vs. konularda rehberlik verildiğini düşünüyor musunuz?	▪ Evet verilmektedir: %54 ▪ Hayır verilmemektedir: %24 ▪ Bu konularda rehberlik alabilecekleri bir kişi/birim / büro bulunmamaktadır.: %9 ▪ Bu konuyla ilgili bir bilgim yok: %13	Mesleki açık öğretim lisesi olarak okulunuzda ders kaydı, ders kredileri, öğrenci hizmetleri gibi akademik konularda yeterince rehberlik aldığınızı düşünüyor musunuz?	▪ Evet: %43 ▪ Kısmen: %35 ▪ Hayır: %19 ▪ Bu konularda rehberlik alabileceğim bir kişi/birim/büro bulunmuyor.: %3
Okulunuz mesleki eğitim için gerekli laboratuvar, atölye, işlik, araç, gereç vb. imkânlar bakımından yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	▪ Yeterli: %40 ▪ Kısmen yeterli: %37 ▪ Yetersiz: %23		

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen/yöneticilerin %54'ü MAÖL öğrencilerine ders kaydı, ders kredileri, öğrencilik hizmetleri vs. konularda rehberlik verildiğini düşünürken, %24'ü ise bu konularda rehberlik verilmediğini belirtmişlerdir. Öğretmen/yöneticilerin %9'u bu konularda öğrencilerin rehberlik alabilecekleri bir kişi/birim/büro bulunmadığı yanıtını vermişken, %13'ünün ise bu konuyla ilgili bir bilgisi olmadığı görülmektedir. Aynı soruya öğrencilerin %43'ü okulunda ders kaydı, ders kredileri, öğrenci hizmetleri gibi akademik konularda yeterince rehberlik aldığını belirtirken, %35'i kısmen, %19'u ise bu konularda yeterince rehberlik alamadığı yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin %3'ü ise bu konularda rehberlik alabileceği bir kişi/birim/büro bulunmadığını belirtmişlerdir. Ankette öğretmenlere "Okulunuz mesleki eğitim için gerekli laboratuvar, atölye, işlik, araç, gereç vb. imkânlar bakımından yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sorulmuştur. Öğretmen/yöneticilerin %40'ı yeterli, %37'si kısmen yeterli, %23'ü ise yetersiz yanıtını vermişlerdir. Ankette "Öğrencilerinizin okullarını bitirdikten sonra eğitim gördükleri meslek alanında iş bulabileceğine inanıyor musunuz?" sorusuna öğretmen/yöneticilerin %7'si hepsi iş bulabilir, %38'i büyük bir kısmı iş bulabilir, %53'ü çok az bir kısmı iş bulabilir yanıtını verirken, %2'si ise "iş bulabileceklerini düşünmüyorum" yanıtını vermişlerdir. Öğrencilere ise "Okulunuzdan mezun olduktan sonra kendi mesleki alanınızla ilgili bir iş yerinde istihdam edilebilme ihtimaliniz sizce nedir?" diye sorulduğunda, öğrencilerin %12'si çok az, %31'i az, %41'i fazla, %16'sı çok fazla yanıtını vermişlerdir.

İmkân boyutunda ankette yer alan dereceleme sorularından "Okulun sahip olduğu alt yapı olanakları (sınıf, laboratuvar, atölye, dinlenme ortamları vb.) yeterlidir." maddesine öğretmen/yöneticilerin %75'i katılma yönünde eğilim gösterirken, %25'i katılmama yönünde eğilim göstermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %85'i katılıyorum yönünde bir eğilim gösterirken, %15'i ise katılmama yönünde yanıt vermişlerdir. "Uygulamalı dersler için okulda uygun makine ve araç-gereçler mevcuttur." maddesine öğretmen/yöneticilerin %78'i katılma yönünde eğilimindeyken, %22'si katılmama eğiliminde yanıt vermişlerdir. Aynı maddeye öğrencilerin %86'sı katılma yönünde yanıt vermişken, %14'ü ise bu maddeye katılmama

yönünde yanıt vermiştir. "Uygulamalı derslerde öğrencilere makine ve araç gereçleri kullanma fırsatı verilmektedir." maddesine öğretmen/yöneticilerin %86'sı fırsat verildiği yönünde yanıt verirken, %14'ü ise fırsat verilmediği yönünde yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin %86'sı fırsat verildiği yönünde yanıt verirken, %14'ü ise fırsat verilmediği yönünde yanıt vermişlerdir. "Ders materyalleri öğrencilerle paylaşılmaktadır" maddesine öğretmen/yöneticilerin %95'i paylaşıldığı, %5'i ise paylaşılmadığı yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin %89'u paylaşıldığı yönünde, %11'i ise paylaşılmadığı yönünde yanıt vermişlerdir.

Ankette yer alan açık uçlu sorulardan imkân boyutunda elde edilen temalar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Ankette Yer Alan Açık Uçlu Sorulardan İmkân Boyutunda Elde Edilen Temalar

İmkân	
Açık uçlu anket sorularından elde edilen temalar	
Öğretmen/yönetici	f
Araç, gereç ve materyal eksikliği/eskiliği/yokluğu	39
İşletmede beceri eğitimi ve staj uygulamalarının olması	15
Çalışırken öğrenim görme imkânı sunması	9
Örgün eğitimi çeşitli sebeplerle yarıda bırakmış, tamamlayamamış kişilere ikinci bir şans ve alternatif sunması	9
Öğrencilere yeterli rehberlik verilmemesi	9
Mesleki açık öğretime kayıt olabilmek için yaş sınırının bulunmaması	7
Okul-sanayi-iş birliğinin yeterli olmaması ve okul-sanayi iş birliğinin sağlanması	7
Bireylerin sosyo-ekonomik olarak topluma kazandırılması	4
Bireylere kıdem, statü sahibi olma imkânı vermesi	2

Bu temalardan ilki araç, gereç ve materyal eksikliği/eskiliği/yokluğudur. 39 öğretmen araç, gereç ve materyal eksikliği/eskiliği/yokluğunu bir sorun olarak dile getirmişlerdir. MAÖL'lerin araç-gereç ve materyal yönünden imkânlarının geliştirilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Bir öğretmen/yönetici bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

ÖYK35: Araç, gereç, malzeme konusunda biraz fazla destek verilmeli

Tablo 6'da görülen temalardan bir diğeri ise bireylere lise diploması sahibi olabilme imkânı tanınmasıdır. Bir öğretmen/yönetici bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

ÖYK56: aslında öğrenci için bazı kolaylık sağlıyor. Örneğin gündüz çalışıp gece ders görerek hem meslekte kendini geliştirip hemde mezun olarak diploma alma şansı doğmakta.

Tablo 6'da görüldüğü üzere 15 öğretmen/yönetici işletmede beceri eğitimi ve staj uygulamalarının olmasının mesleki açık öğretimin sağladığı imkânlardan biri olduğunu belirtmişlerdir. Böylece öğrenciler öğrenim görülen alanda mesleki becerilerini geliştirme fırsatı elde etmektedirler. Öğretmen/yöneticilerin açık uçlu sorulara verdiği yanıtlardan elde edilen bir diğer tema ise mesleki açık öğretimin öğrencilere çalışırken öğrenim görme imkânı sunması

olarak belirtilmiştir. Öğretmenler çoğu öğrencinin çalışmak durumunda kaldığını bu yüzden de örgün eğitimden ayrılmak zorunda kaldıklarını ancak mesleki açık öğretimde sadece meslek dersleri yüz yüze verildiği için öğrencilerin geri kalan zamanda hem çalışıp hem de öğrenim görebilme imkânı bulduğunu belirtmişlerdir.

İmkân boyutunda ulaşılan bir diğer bulgu ise örgün eğitimini çeşitli sebeplerle yarıda bırakmış, tamamlayamamış kişilere ikinci bir şans ve alternatif sunmasıdır. Bir öğretmen/yönetici açık uçlu sorularda bu konuyu şu şekilde dile getirmiştir:

ÖYK42: örgün öğretimde uyum sağlayamayan öğrencilere fırsat tanınması. Farklı bir alanda eğitim/öğretim almak isteyen lise mezunlarına ikinci bir fırsat tanınması.

Tablo 6'da görüldüğü gibi imkân boyutunda elde edilen temalardan bir diğeri öğrencilere yeterli rehberlik verilmemesidir. 9 öğretmen bu konuya dikkat çekmiş ve bir öğretmen bu sorunu şu şekilde ifade etmiştir:

ÖYK64: Öğrencilere rehberlik yapılmasında yetersizlik

Tablo 6'da yer alan temalardan bir diğeri mesleki açık öğretime kayıt olabilmek için yaş sınırının bulunmamasıdır. Belirli bir yaşa gelmiş kişilere diploma sahibi olabilme, yarım kalan eğitimlerini tamamlayabilme, meslek sahibi olabilme ya da çalıştığı işte kendini geliştirme imkânı sunması mesleki açık öğretimin imkânlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bir öğretmen/yönetici bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

ÖYK5: Belirli yaşa gelmiş kişilerde diploma imkânı

Öğretmen/yöneticiler tarafından geliştirilmesi gereken imkân olarak dile getirilen tema okul-sanayi-iş birliğinin artırılmasıdır. Öğretmenler, öğrencilere iş imkânlarının sağlanması ve bu imkânların artırılması için okul-sanayi-iş birliğinin yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Bir öğretmen/yönetici bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

ÖYK18: Sanayi ve özel sektör kuruluşlarıyla işbirliği yapılmalı.

Tablo 6'da yer alan "bireylerin sosyo-ekonomik olarak topluma kazandırılması" mesleki açık öğretimin bireylere sağladığı imkânlar arasında belirtilmiştir. Bir öğretmen/yönetici bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

ÖYK26: öğrencilerimizin sosyal ve ekonomik olarak topluma kazandırılmaları.

İmkân boyutunda elde edilen temalardan bir diğeri ise bireylere kıdem, statü sahibi olma imkânı vermesi olarak belirtilmiştir. Bireylerin halihazırda çalıştıkları işte elde edecekleri diplomanın onları kıdem ve statü olarak yukarı taşıması öğretmen/yöneticilerin mesleki açık öğretimin imkânları arasında belirtilmiştir. Bu konuyu bir öğretmen/yönetici şu şekilde ifade etmiştir:

ÖYK1: Bir iş yerinde çalışanların statü sahibi olması. Bir iş yerinde çalışanların kıdem ve terfi alarak ücretinin artırılması. Çalıştığı kurumda açık öğretim diploması ile görevde yükselmesi

Tablo 6'da görüldüğü üzere temalardan biri de merkezi sistem sınavları kitaplarının zamanında öğrencilere ulaşmamasıdır. Sınavlara ve derslere hazırlanmaları için mesleki açık öğretim tarafından sağlanan kitapların, öğrencilere zamanında ulaşmadığı öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerde de dile getirilmiştir. Bir öğrenci bu duruma şu şekilde dikkat çekmektedir:

ÖK8: ...kitap sorunu mesela kitap. Sınava giriyoruz ya dışardan. Oraya giderken mesela kitap bizim elimize gelmiyor, çalışacağımız kitap

Öğretmen/yöneticilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden elde edilen verilerden imkân boyutu altında ulaşılan bulgulardan biri kişilere lise diploması sahibi olabilme imkânı tanınması ve MAÖL öğrencilerinin örgün eğitimdeki öğrencilerle eşit fırsatlara sahip olmalarıdır. MAÖL'ün kişilere lise diploması sahibi olabilme imkânı tanınması bulgusu öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelerde de elde edilmiştir. Öğretmenler ve bir öğrenci bu konuda düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

ÖK8: ...Aslında Mesleki açık öğretimden çok şey beklemiyorum. Sadece lise diploması almak için bide bölümümü daha iyi yapıp iş olanaklarımı çoğaltmak için geliyorum.

ÖYK3: Bizden alacağı iş yeri açma belgesi ve diplomayla da kendini geleceğini teminat altına alabiliyor. Tüm öğrenciler için yükseköğretimi hedef koyamayabiliyorsun.

ÖYK1: ...meslek açık lisesinden mezun olan bir öğrencinin aldığı diplomayla örgündeki öğrencinin aldığı diploma arasında hiçbir fark yok. Ee meslek açık öğrencisi de diploması ile beraber üniversite sınavına veyahut da askeri liselere, polis okullarına, sınavlara girebiliyor... Bu öğrencilerimiz de örgündeki öğrencilerin haklarından yararlanabiliyorlar. Benzer işletmelerde staj görüyorlar.

Hem öğretmen/yöneticilerle hem de öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden elde edilen verilerden imkân boyutu altında yer alan bir diğer bulgu ise mesleki açık öğretimin öğrencilere çalışırken öğrenim görme fırsatı sunmasıdır. Bir öğretmen/yönetici ve bir öğrenci bu durumu şu şekilde dile getirmiştir.

ÖK4: ...Mesleki açıktaki çalışmayı isteyenler oluyor bazen. Çalışmak isterse eğer açıktan okuyup çalışmak istiyorlar.

ÖYK3: ...şimdi öğrenci bizde kaç gün okula geliyor, dört gün. Öğrenciye geriye üç günü kalıyor. Ya da öğrencinin gündüzü boş. Gündüzünde de kendi mesleki alanıyla ilgili sanayi sektöründe ara eleman olarak şimdiden çalışmaya başlayabiliyor. Hem ordan maddi olarak bir kendine imkân sağlıyor hem mesleki olarak kendine bir yaşam alanı oluşturuyor.

Hem öğretmen/yöneticilerle hem de öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden elde edilen ve imkân boyutu altında yer alan bir diğer bulgu ise kişilere meslek sahibi olabilme imkânı tanınmasıdır. Bu durumu bir öğretmen/yönetici ve öğrenci şu şekilde ifade etmiştir:

ÖK9: Elektrik-elektronik bölümünde elime diploma alıp da bir meslek sahibi olmak... Aynen bir meslek sahibi olmak. İleriye dönük dükkân açabilmek.

ÖYK3: ... örgün eğitimde başarılı olamadığı zaman ee bize gelen mesleki edinme amacı olduğu için öğrencinin örgün eğitimde bir meslek edinemediği zaman biz bu öğrencileri eğitimin tamamen dışında tutmayı değil de en azından yaygın eğitimin içinde tutarak öğrenciye bir meslek hedefi edindirerek, ileride meslek kazancı olsun, herhangi bir meslek sahibi olsun diye çocukta bir portföy oluşmasını sağlıyoruz.

Öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden elde edilen bulgulardan bir diğeri devamsızlık, sağlık, ekonomik ya da kişisel sorunlar gibi sebeplerden eğitimini yarıda bırakmış kişilere ikinci bir şans sunmasıdır. Bir öğrenci bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

ÖK11: Ben 33 yaşındayım. 13 yaşında bir kızım var. Daha önceden lise 3'e kadar okumuştum. Üçte babam öldüğü için bırakmak zorunda kaldım... Şimdi tekrardan 15 sene sonra diploma için gece okuluna yazıldım... O yüzden ben de hani kızımın geleceği için, yani iyi bir yerde olmak istediğim için on beş sene sonra tekrardan işte mesleki açık öğretime yazıldım.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Organizasyon Boyutuna İlişkin Tartışma ve Öneriler

Mesleki açık öğretim hizmetleri, merkezi sistem içerisinde örgün eğitim yapan Meslek Liseleri aracılığıyla yürütülmektedir. Mesleki Açık Öğretim Sisteminin tüm idari görevleri örgün eğitimde de görev alan yöneticilerin sorumluluğundadır. Araştırma bulguları, meslek lisesi yöneticilerinin örgün eğitim süreci ile birlikte açık öğretim hizmetlerini yürütmekte zaman zaman sorunlar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, mesleki açık öğretim sisteminin idari teşkilatları açısından yeniden örgütlenmesi oldukça önemli görünmektedir. Öğretmen/yöneticiler ve öğrencilerden elde edilen araştırma bulguları, illerde mesleki açık öğretim bürolarının olmamasını bir sorun olarak ortaya koymaktadır. Öğrenciler danışmanlık hizmetlerini, öğrenim gördükleri örgün mesleki eğitim kurumunda mesleki açık öğretimden sorumlu müdür yardımcılarında almaktadırlar. Ancak araştırmada öğretmen/yöneticiler, kendilerinin de bu konuda yetersiz kalabildiklerini ve illerde mesleki açık öğretime özgü büroların olmasının hem öğrenciler hem de kendileri için problemlerin çözümünde etkili ve hızlı bir çözüm olacağını belirtmişlerdir. Kişilerin buldukları ilde başvurabilecekleri mesleki açık öğretim bürolarının olması öğrencilerin sorunlarını daha hızlı ve etkili çözmelerinde yardımcı olacağı gibi, mesleki açık öğretimden sorumlu yetkili müdür yardımcılarının da iş yükünü hafifletecektir. Sarıhan (2010) da benzer bulgulardan yola çıkarak illerde öğrenci hizmetlerini yürütecek öğrenci büroları kurulması yönünde önerilerde bulunmuştur.

Organizasyon boyutunda ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında uygulama ders saatlerinin yetersiz olduğu ve ders saatlerinin artırılması gerektiği belirlenmiştir. Mesleki eğitimde bilgi ve becerinin bütün olduğu, işlevsel bir mesleki eğitim için uygulama eğitimin önemli olduğu dikkate alındığında, uygulamalı ders saatlerinin artırılmasının mesleki becerilerin kazandırılmasında ve mesleki açık öğretimin yüz yüze eğitim boyutundaki etkililiğini artırmada faydalı olacağı düşünülmektedir. Şentürk (2009) "Mesleki açık öğretim lisesi bilişim teknolojileri alanında verilen eğitimin etkililiğine yönelik öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi." isimli çalışmasında da uygulama ders saatlerinin artırılması yönünde benzer bulgulara ulaşmıştır. Yavuz (2014) de "Mesleki Açık Öğretim Lisesi Öğrencilerinin Sunulan Hizmetlerin Etkililiği Konusunda Görüşleri ve Motivasyon Düzeyleri" isimli çalışmasında yüz yüze eğitim hizmetleri ile ilgili yüz yüze eğitim ders saatlerinin artırılması yönünde bir sonuca ulaşmıştır. Sözer (2017) de ders saatlerinin yetersiz olduğu yönünde benzer bulgulara ulaşmıştır.

Organizasyon boyutunda devam/devamsızlık konusunda yaşanan sorunlar öğretmenler ve öğrenciler tarafından farklı bakış açısıyla dile getirilmiştir. Öğretmenler mesleki açık öğretimin açık öğretimle karıştırıldığını, bu yüzden öğrencilerin, yüz yüze eğitime devam etme zorunluluğu yokmuş gibi bir algıları olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca mesleki açık öğretimde öğrenim gören öğrencilerin çoğunluğunun çalışan öğrencilerden oluşması, derse devam konusunda sıkıntı yaşanmasına neden olduğu düşünülmektedir. Öğrenciler derslerin iş çıkış saatleri ile çakıştığını, özellikle vardiya sisteminde çalışan öğrenciler derslere katılım sağlama konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Mesleki eğitimde uygulamanın önemli

olması ve derse katılımın mesleki becerilerin edinilmesinde önemli olduğu düşünülürse bu sorunun programın önemli sorunlarından olduğu ve çözümünün hem öğretmen/yönetici hem de öğrenciler için önemli olduğu görülmektedir. Öğretmenler açısından bakıldığında, öğretmenler örgün eğitimde de görev aldıklarını, oradaki dersleri tamamladıktan sonra hemen ardından akşamları mesleki açık öğretimde yorgun olarak derse girmelerinin sorun olduğunu dile getirmişlerdir. Öğrenciler yüz yüze eğitim almadıkları gün ve saatlerde bir işte çalıştıklarını ancak derslerin gün ve saatlerinin çalışma takvimlerine uymayabildiği, bunun da hem işlerine hem de okula olumsuz yansıdığını dile getirmişlerdir. Yüz yüze eğitim derslerinin genel olarak akşam saatlerinde yapılması, örgün eğitimden sonra güvenlik görevlilerinin okulda bulunmaması nedeniyle de akşam dersleri kadın öğrenciler için sorun oluşturabilmektedir. Dolayısıyla, derslerin gün ve saatlerinin öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmesi de büyük oranda devam/devamsızlık konusunda yaşanan problemleri çözmeye yardımcı olacaktır. Bu durum daha önce yapılan araştırma bulguları ile de örtüşmektedir. Soylu (2014) da araştırmasında yüz yüze eğitimde zaman zaman, (genelde hafta sonu ve mesai saatleri dışında verilen eğitimden kaynaklı) güvenliğin yeterince sağlanamadığı ve bu yüzden sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Soylu (2014) araştırmasında ayrıca öğrencilerin çoğunluğunun yüz yüze verilen derslere devam konusunda sorun yaşadığı ve ders saatlerinin de eğitimlerini olumsuz etkilediği yönünde sonuçlara ulaşmıştır. Şentürk (2009) ve Yavuz (2014) ders saat ve günlerinin düzenlenmesi gerektiği ve devamsızlık konusunda da sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır. Sarıhan (2010)'da çalışmasında "ders saatlerinin uygun olmadığı" bulgusuna ulaşmıştır. Çelebi ve Vuranok (2016) da gerçekleştirdikleri çalışmalarında ders saatleri konusunda sorun yaşandığı bulgusuna ulaşmıştır. Demirtaş ve diğerleri (2017) de "Mesleki açık öğretim lisesi (MAÖL) öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik görüşleri." isimli çalışmalarında ders saatlerinin uygun olmamasından dolayı sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgulardan hareketle mesleki açık öğretimde yüz yüze derslere devam/devamsızlık konusunda problemlerin çözümü için sebepler araştırmalı ve bu konuda çözüm yolları sağlanmalıdır.

İçerik Boyutuna İlişkin Tartışma ve Öneriler

Araştırmada içerik boyutunda, hem öğretmen/yöneticiler hem de öğrenciler, öğrenim görülen alanda görülen meslek alanıyla ilgili nitelikli bilgi ve becerilerin kazandırıldığını düşünmektedirler. Mesleki eğitimin amaçlarından biri de öğrenim görülen alandaki gerekli mesleki bilgi ve becerilerin kazandırılması olduğu düşünüldüğünde, bu araştırma kapsamında elde edilen sonuca göre mesleki açık öğretimin bu amaca ulaştığı söylenebilir. İçerik boyutunda öğretmen/yönetici ve öğrencilerden elde edilen bulgular sonucunda mesleki açık öğretimde yer alan derslerin içeriğinin mesleği öğrenmek için yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca seçmeli derslerin de öğrencilerin ilgi alanları doğrultusunda gelişimlerine katkı sağladığı görüşü hakimdir. Buna ek olarak programdaki ders içerikleri ders dışı etkinliklerle desteklenmektedir. Bunlar programın olumlu yönleri olarak ortaya çıkmaktadır. Sarıhan, (2010) da çalışmasında yüz yüze verilen eğitimin içeriğinin mesleği öğrenmek için yeterliği konusunda benzer sonuçlara ulaşmıştır. Demirtaş ve diğerleri (2017) de çalışmalarında MAÖL'lerde verilen eğitimin "meslekle ilgili temel bilgileri edinme, mesleki gelişime katkı sağlama" açısından öğrencilere katkı sağladığı yönünde bulgulara ulaşmışlardır.

Mesleki eğitimin gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlaması, teknoloji, ekonomi ve işgücü piyasasındaki gelişmeleri ve değişimleri izlemesi gerekmektedir. Programların ve ders içeriklerinin de bu sürece uyum sağlamaları ve işler hale gelmeleri önemlidir. Araştırma

kapsamında ulaşılan sonuçlar öğretim programlarının içeriğinin öğrenci seviyesine daha fazla yönelmesine ve öğretim programlarının güncellenmesine ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuştur. Mesleki açık öğretimde örgün eğitimde uygulanan öğretim programları uygulanmaktadır. Ancak öğretmenler, örgün ile mesleki açık öğretime gelen öğrenci arasında fark olduğu belirterek, öğrenci profiline dikkat çekmişlerdir. Bu konu anketlerde, yapılan görüşmelerde ve de araştırmacı günlüklerinde de sıkça dile getirilmiştir. Mesleki açık öğretime özel, sistemin uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ve öğrenci profiline uygun programlar oluşturulmasının, öğretimin uygulanmasında hem öğretmen hem de öğrencilere kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Öğretim programlarının hedeflenen başarıya ulaşabilmesi için öğrenci seviyelerine uygun olarak hazırlanması gerekmektedir. Ayrıca gelişen ve değişen dünya düzeni, ekonomideki ve teknolojideki hızlı gelişimler programların sürekli olarak değerlendirilmesini ve programların güncellenmesini gerektirmektedir.

Yöntem Boyutuna İlişkin Tartışma ve Öneriler

Öğrenciler uzaktan eğitimle aldığı derslerin ders kitaplarına ve geçmiş dönemde yapılan seçmeli ve ortak derslerin sınavlarına MAÖL resmi internet sitesinden ulaşabilmektedirler. Ancak öğrencilerin, bu materyallere ulaşma yolları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Dolayısıyla, öğrencilerin öğretim materyallerine ulaşım konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Mesleki açık öğretimde sınavlar, uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim kapsamındaki dersler için ayrı ayrı gerçekleştirilmektedir. Uzaktan eğitim kapsamındaki derslerin sınavları, dönem sonlarında ve sınavları yürütmekle görevli birimce belirlenecek okul veya kurumlarda merkezî sistem ve test yöntemiyle yapılmaktadır. Yüz yüze eğitim uygulamasında öğrenci başarısının değerlendirilmesi; yüz yüze eğitim uygulamasının gerçekleştirildiği örgün eğitim kurumunun tabi olduğu mevzuat çerçevesinde eğitimin yapıldığı okul müdürlüğü tarafından gerçekleştirilir. Mesleki açık öğretimde ölçme ve değerlendirme ders geçme ve kredi esaslarına göre yapılmaktadır (Mesleki açık öğretim yönetmeliği, 2005). Öğrencilerin özellikle uzaktan eğitim ile ilgili sınavlar hakkında bilgilendirilmeleri, sistemin işleyişine ve öğrencilerin başarısına katkıda bulunacaktır. Sipahi (2019) de “Mesleki Açık Öğretim Lisesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Algıladıkları Engeller ile Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli çalışmada öğrencilerin öğrenme materyalleri ve sistemle ilgili gerekli konularda öğrencilerin bilgilendirilmesinin bu problemlerin ortadan kalkmasına yardımcı olacağı yönünde görüşlere yer vermiştir. Yaman (2020) de “Mesleki açık öğretim lisesi öğrencilerinin, sınav hizmetlerine yönelik görüşleri ve sınav kaygıları” isimli çalışmada öğrencilerin sınav hizmetleri, yararlanabilecekleri hizmetler, olanaklar ve MAÖL’ün yapı, işleyiş ve çeşitli boyutları hakkında bilgilendirilmesi gerektiği yönünde görüşlere yer vermiştir.

Araştırmada yöntem boyutunda ders içeriklerinin, öğrencilerin konuları anlamasını kolaylaştıracak biçimde düzenlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler konuların anlatımında öğrencilerin konuyu kolay kavramasını sağlayacak, öğrenci seviyesine uygun yöntemler kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca derslerde, bireysel farklılıklar dikkate alınarak öğretim yöntemleri çeşitlendirilmektedir. Öğrenciler de dersler işlenirken bireysel farklılıklarının dikkate alındığını ve öğretmenlerin konuyu kavramalarına yardımcı olmak için farklı öğretim yöntemleri kullandıklarını, bu durumun öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve derse olan ilgilerine de katkı sağladığı belirtilmiştir. Buna karşın, öğretmenler, ders içeriklerinin öğretim programlarının öngördüğü şekilde ve yöntemlerle uygulanamamasından dolayı sorun yaşadıklarını

belirtmişler ve bu sebeple, öğretim yöntemlerini öğrenci seviyelerine uygun şekilde düzenlediklerini ve çeşitlendirdiklerini belirtmişlerdir. Yöntem boyutunda elde edilen sonuçlara göre derslerin işlenişinde öğrencilerin iş/yaşam deneyimlerinin dikkate alındığı ortaya çıkmıştır. Okul, yaşam ve iş deneyimleri gibi etkenlerden bağımsız değildir. Bu deneyimlerin derslerin işlenişinde kullanılması gerçek hayata uygunluk ve işlevsellik ilkelerine uygun öğretimin yapıldığını göstermektedir. Araştırmada yöntem boyutunda elde edilen sonuçlardan bir diğeri yapılan sınavların bilgi ve becerileri etkili olarak ölçmesidir. Ancak öğretmenler, örgün eğitimde uygulanan ölçme-değerlendirme yöntemlerinin mesleki açık öğretimde uygulanmasının kendileri için zor olduğunu belirtmişlerdir. Mesleki açık öğretime gelen öğrenci ile örgün öğretimdeki öğrenci profillerinin farklı olduğunu, bu yüzden de öğrenci başarısını ölçmede öğrencilerin seviyesine uygun ölçme ve değerlendirme yapılması gerektiğini ve bu şekilde farklı ölçme-değerlendirme yöntemleri geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

İmkân Boyutuna İlişkin Tartışma ve Öneriler

Araştırmada, imkân boyutunda, uygulamalı dersler için okulda uygun makine ve araç-gereçlerin mevcut olduğu ve okulun sahip olduğu alt yapı olanaklarının (sınıf, laboratuvar, atölye, dinlenme ortamları vb.) yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğretmenler bu donanımların gelişen ve değişen teknolojiye uygun olarak yenilenmesi gerektiğini de belirtmişlerdir. Bilindiği üzere mesleki eğitimin en önemli yönlerinden biri uygulama ağırlıklı olması ve beceri eğitime dayanmasıdır. Bu uygulamalar için gerekli araç, gereç, işlik, laboratuvar vb. gerekli olan donanımların yeterli düzeyde olması ve bu donanımların günümüz teknolojisi ve gereksinimlerine uygun olarak yenilenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Araştırmada uygulamalı derslerde öğrencilere makine ve araç-gereçleri kullanma fırsatı verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçları destekler bulgular Soylu'nun 2014 yılında mesleki açık öğretim liselerinde gerçekleştirdiği çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Öğrenciler de derslerde kendilerine makine ve araç-gereçleri kullanma fırsatı sunulmasının mesleği öğrenmede motivasyonlarını arttırdığını ve öğrenme kolaylığı sağladığını belirtmişlerdir.

İmkân boyutunda araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç, işletmede beceri eğitimi ve staj uygulamalarının olmasıdır. Öğrenciler staj uygulaması olmasının ve işletmede beceri eğitimi almanın, öğrenim görülen alanda edinilen teorik bilgileri uygulama ve mesleki tecrübe edinmeleri için önemli bir imkân olduğunu belirtmişlerdir. Mesleki eğitimde mesleki tecrübe edinmenin en önemli yolunun staj uygulamaları ve işletmede beceri eğitimi olduğu düşünülürse bu sonuç programın önemli bir yönünü ortaya çıkarmaktadır. Buna karşın, araştırmada ulaşılan sonuçlar okul-sanayi iş birliğinin yeterli olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, mesleki açık öğretim sistemini daha cazip kılmak ve mezunların istihdam alanlarını genişletebilmek için işletmelerde beceri eğitiminin niteliği ve okul-sanayi iş birliği modelleri üzerine de çalışmaların zenginleştirilmesi gerekmektedir.

Hem öğretmenler hem de öğrencilere göre mesleki açık öğretimin sunduğu önemli fırsatlardan biri “çalışırken öğrenim görme imkânı” sunmasıdır. MAÖL’de öğrenim gören bireylerin birçoğu çalışmak zorunda kaldıkları için öğrenimlerini yarıda bıraktıklarını, bu sebeple de programın kendilerine böyle bir imkân sunmasını, öğrenimlerini tamamlamaları için önemli bir fırsat olarak görmekteyizler. Sözer, (2017) de çalışmasında, çalışırken öğrenim görme imkânının, programın olumlu bir yönünü oluşturduğu yönünde benzer sonuçlara ulaşmıştır. Sipahi (2019) de çalışmasında “çalışmak zorunda olan öğrencilerin açık liseyi tercih

ettiğini ve uzaktan eğitim yöntemi ile hem işi hem okulu aynı anda sürdürebilmelerine olanak sağladığı için tercih ettikleri” yönünde sonuçlara yer vermiştir.

Mesleki açık öğretimde öğrenim gören öğrencilerin yüz yüze eğitimden arta kalan zamanda öğrenim gördükleri alanda çalışmalarını teşvik edilmelidir. İmkân boyutunda ulaşılan sonuçlardan biri de mesleki açık öğretimin, örgün eğitimi devamsızlık, sağlık sorunları, ekonomik sorunlar, kişisel sebepler çeşitli sebeplerle yarıda bırakmış, tamamlayamamış kişilere ikinci bir şans ve alternatif sunmasıdır. Ayrıca mesleki açık öğretime kayıt olabilmek için yaş sınırının bulunmaması da bu boyutun etkisini arttırmaktadır. Bireyler yarım kalan eğitimlerini yaş sınırına takılmadan tamamlayabilmektedirler. Sözer, (2017) de mesleki açık öğretim liseleri ile ilgili çalışmasında, mesleki açık öğretimin yarım kalan öğrenimi tamamlamak için fırsat olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çelebi ve Vuranok (2016) da çalışmalarında öğrencilerin diploma sahibi olma ve meslek sahibi olma gibi nedenlerle öğrencilerin MAÖL’e yöneldiğini belirtmektedirler. Yaman (2010) da öğrencilerin “yarım kalan eğitimi tamamlamak ve lise diplomasına sahip olmak” gibi nedenlerle açık öğretimi tercih ettiği yönünde bulgulara ulaşmıştır. Sözer (2017) de benzer şekilde öğrencilerin kişisel sebeplerle örgün eğitime devam edemeyen öğrenciler için önemli bir alternatif oluşturduğu ve bu öğrencilerin bir kısmının eğitim hayatına tutunmak amacıyla bu imkânı değerlendirmeye çalıştığı yönünde görüşlere yer vermiştir. Demirtaş ve diğerleri (2017) de çalışmalarında öğrencilerin, devamsızlık, ekonomik sebepler, örgün eğitim için belirli bir yaşı aşmış olma gibi sebeplerle örgün eğitime devam edemedikleri ve bu sebeple bu etkenlerin MAÖL’ni tercih etme nedenleri arasında yer aldığı bulgusuna ulaşmışlardır. Mesleki açık öğretimin sunduğu bu imkânın daha kapsayıcı olabilmesi için mikro ve makro düzeyde gerekli çalışmalar yapılmalı, bilgilendirici dokümanlar, videolar hazırlanmalı ve yazılı/görsel medyada yayınlanmalıdır.

Araştırmada imkân boyutunda rehberlik hizmetlerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Rehberlik hizmetlerinin eğitim-öğretim için önemi yadsınamaz. Öğrencilerin rehberlik alabileceği birimlerin olması, sistemdeki öğrencilerin problemlerine çözüm bulmalarında yardımcı olacağı gibi, mesleki yönlendirme gibi önemli konularda da yeni bakış açıları kazanmalarını sağlayacaktır. Öğrenciler mesleki açık öğretim sistemini daha iyi tanıdıklarında, mesleki açık öğretim öğrenciler için sadece lise diploması sahibi olabilmek yolu olmaktan çıkacak ve kendini geliştirme, iş imkânları yaratma, meslek yüksek okullarına geçiş yolu, meslek edinimi gibi öğrencilerin mesleki açık öğretimin önemli yönlerine daha fazla yönelmelerini sağlayacaktır. Dolayısıyla, mesleki eğitimde rehberlik hizmetlerinin yeterliği artırılmalı ve etkinliği sağlanmalıdır. Yavuz (2014) ve Şentürk (2009) de benzer bulgulardan yola çıkarak akademik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi yönünde önerilere yer vermişlerdir. Çelebi ve Vuranok (2016) da çalışmalarında mesleki yönlendirmenin yetersiz olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. İmkân boyutunda ulaşılan diğer bir sonuç ise, program materyalleri ile ilgilidir. Ders kitaplarının zamanında öğrencilere zamanında ulaştırılamaması önemli bir sorun kaynağı olarak görülmektedir. Sarıhan (2010), Soylu (2014), Yavuz (2014) ve Şentürk (2009) de mesleki açık öğretimle ilgili araştırmalarında, ders kitaplarının öğrencilere geç ulaşması sonucunu destekler bulgulara ulaşmışlardır. Bu durumun her üç araştırmada da vurgulanması sorunun öğrenciler için önemli olduğunu ve olumsuz sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, mesleki açık öğretimin sahip olduğu potansiyel dezavantajlı gruplar, belirli yaş üstü bireyler, farklı alanlarda beceri kazanmak isteyen ve halihazırda yaptıkları işleriyle ilgili statü sahibi olmak isteyenler gibi hedef kitle gruplarına yönelerek geliştirilmelidir. Özellikle, ülkemizdeki dezavantajlı grupların eğitime eşit oranda katılımlarının sağlanması ve

eğitime katılımda yaşadıkları sorunların araştırılarak, mesleki açık öğretim bu engelleri en aza indirmesi sağlanmalıdır. Kadınların mesleki açık öğretim programının kendilerine kazandıracakları mesleki beceri ve diploma dışında da ev ekonomisine katkı, ekonomik özgürlük gibi birçok katkı sağlayacağı, ayrıca tam gün öğrenim görmedikleri için de arta kalan zamanda hayatlarını devam ettirmek için gerekli şartlara da sahip olabilecekleri konusunda da bilinçlendirilmelidir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmada yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır. Bu çalışmaya birinci yazar araştırma sürecince %50, ikinci yazar %50 oranında katkıda bulunmuştur.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırma makalesi tezden üretilmiş bir araştırma makalesidir. Tez savunma jürisinde bulunan değerli hocalarımız Dr. Öğr. Üyesi Derya ATİK KARA ve Dr. Öğr. Üyesi Fatma ÖZÜDOĞRU'ya emeklerinden dolayı teşekkür ederiz. Ayrıca araştırmaya katılan tüm öğretmen/yönetici ve öğrencilere de değerli katkılarından dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

Çatışma Beyanı

Çalışma hazırlanırken; verilerin toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yazılması aşamalarında herhangi bir çıkar çatışması alanı bulunmamaktadır. Çalışma ile ilgili hiçbir şekilde (mali vs.) çıkar elde edilmemiştir. Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Adıgüzel, O. C. (2011). Mesleki ve teknik ortaöğretim. M. Sağlam (Ed.) *Türk eğitim tarihi* içinde (ss: 153-176). Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Adıgüzel, O. C. (2014). Türkiye'nin demografik özellikleri doğrultusunda informal öğrenmelerin sertifikasyonuna yönelik gereksinimin analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Eğitim Özel Sayısı*, 15-24. <https://www.researchgate.net/publication/286626019> adresinden 12.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Adıgüzel, O. C. (2016). *Eğitim programlarının geliştirilmesinde ihtiyaç analizi el kitabı*. Anı Yayıncılık.
- Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, İ. (1998). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*. Alkim Yayınları.
- Creswell, J. W. & Plano, C. V. (2007). *Designing and conducting mixed method approaches*. Sage publications.
- Çelebi, N. ve Vuranok, T. T. (2016). *Mesleki açık lise eğitiminin genç işsizlik sorununun çözümüne katkısı: bir odak grup görüşmesi*. K. Beycioğlu, N. Özer, D. Koşar, İ. Şahin (Ed.) *Eğitim yönetimi araştırmaları (e-kitap) içinde* (ss.140-155). Pegem Akademi Yayıncılık. E-ISBN 978-605-318-393-8, <https://doi.org/10.14527/978-605-318-393-8> adresinden 06.04.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme, kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirtaş, Z, Tutkun ve Ö, Arslan, A. (2017). Mesleki açık öğretim lisesi (maöl) öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik görüşleri. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 231-240. Retrieved from <https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2017.3.4.20> adresinden 22.09.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Hammond, R. L. (1967). *Evaluation at the local level*. Adress to the Miller Committee for the National Study of ESEA Title III. ERIC, ED016547. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED016547.pdf> adresinden 06.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Hunkins, F. P. & Ornstein, A. C. (2016). *Curriculum: Foundations, principles, and issues*. Pearson Education.
- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (2017) Mesleki açık öğretim lisesi yönetmeliği, 2005. <http://maol.meb.gov.tr> adresinden 18.11.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (2020) Mesleki ve teknik eğitim strateji belgesi ve eylem planı (Taslak) 2013-2017. <http://mtegm.meb.gov.tr> adresinden 08.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Miles, M.B & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*, Thousand Oaks, Sage publications.
- Özudođru, F. ve Adıgüzel, O. C. (2016). Aydınlatıcı program değerlendirme modeli. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(5 (Özel Sayı)), 25-34. <https://doi.org/10.18037/ausbd.417424> adresinden 31.07.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Sarıhan, Ş. (2010). *Mesleki açık öğretim lisesindeki öğrenci hizmetlerinin etkililiği konusunda öğrenci görüşleri (Ankara İli Örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 15.11.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Sipahi, K. B. (2019). *Mesleki açık öğretim lisesi öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik algıladıkları engeller ile tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 15.08.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Soylu, S. (2014). *Mesleki açık öğretim lisesi muhasebe eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 15.11.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Sözer, Y. (2017). Mesleki açık öğretim lisesi öğrencilerinin örgün eğitim dışında olma nedenlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 493-507. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.785> adresinden 21.03.2018 tarihinde erişilmiştir.

- Şentürk, E. (2009). *Mesleki açık öğretim lisesi bilişim teknolojileri alanında verilen eğitimin etkililiğine yönelik öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 15.11.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Yaman, A. (2020). *Mesleki açık öğretim lisesi öğrencilerinin sınav hizmetlerine yönelik görüşleri ve sınav kaygıları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 12.03.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Yavuz, H. (2014). *Mesleki açık öğretim lisesi öğrencilerinin sunulan hizmetlerin etkililiği konusunda görüşleri ve motivasyon düzeyleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 15.11.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.

Extended Abstract

Introduction

Vocational and technical education by Alkan and others (1998) as a process of developing the one in mental, emotional, socio-economic and personal aspects by gaining the knowledge, skills and practical application skills required by a profession; (Alkan et al., 1998); By Adıgüzel (2011), it is defined as a process that takes the scientific, technological and application aspects of education in a certain integrity, gaining the knowledge, skills and application skills required by a particular profession and allowing the individual to develop mental, emotional, socio-economic and personal aspects. In today's world, called the information technology age, technological solutions can be said to take place at every moment of human life. Internet-based applications, especially distance education technologies, in the field of education, transform education into a continuous structure simultaneously and asynchronously. Distance education technologies, which are expected to form the future of education, have gained speed with the COVID epidemic, which is now under the influence of the whole world, and led to a better understanding of the importance of technologies in this field. Distance education technologies have been implemented for a long time in the Turkish education system, especially vocational open education high schools. Vocational open education high schools are educational institutions that have the same content as formal vocational education high schools, carry out cultural courses and common courses through distance education, and perform vocational courses in formal education institutions in accordance with the decisions of institutions, through face-to-face training in evenings, weekends or summer months after formal education. Vocational open education high schools have great potential to be a public system, both for disadvantaged groups and for people who have abandoned their formal education for various reasons and who have exceeded a certain age or who want to develop themselves or gain professional skills in any field. In order to use this potential better and to develop vocational open education high schools' programs, the programs should be evaluated systematically. Program evaluation is defined as the process of making decisions about the effectiveness of the program depending on the criteria (Demirel, 2015; Hunkins & Ornstein, 2016).

Vocational open education high school's programs are structured based on a goal-oriented program development approach. Therefore, purpose-oriented program evaluation approaches and models stand out in order to evaluate their programs. Examples of a purpose-oriented program evaluation approach include Tyler's Program Evaluation Model, Metfessel-Michael Program Evaluation Model, Provus's Discrepancy Evaluation Model and Hammond Program Evaluation Model. Among these models, Hammond evaluation model focuses not only on whether the programme has achieved its goals, but also on what goals have been achieved and what are not; behavioral, instructional and institution dimensions are associated with each other, resulting in a more hypothetical evaluation approach. Hammond explains the evaluation model (1967) with a 3D cube. Hammond (1967) describes behavioral dimension with cognitive, affective and psychomotor sub-dimensions. Instructional dimension; organization, content, methods, facilities and cost sub-dimensions. The institutional dimension of the model is defined as child, teacher, administrator, education specialist, family and community sub-dimensions. The model takes any cross-section of the cube shapes represented, making it possible to evaluate the dimensions on that section. This flexibility also allows evaluations to be carried out in accordance with the possibilities and needs. Due to the systematic and flexible approach provided by the model, it is intended to evaluate vocational

open education high school's programs in line with the Hammond programme evaluation model within the scope of this research. Within the scope of this purpose, an answer was sought to the question "What are the opinions of teachers/administrators and students on the functioning of vocational open education programs: organization, content, methods and facilities?"

Method

In this research, it was aimed to evaluate the vocational open education high schools' programs in line with the Hammond program evaluation model. Convergent parallel design, which is one of the mixed research designs, was used in this research. The quantitative research participants consist of 86 teachers/administrators and 398 students. Qualitative participants of the study are 3 teachers/administrators and 9 students. In the study, the data was collected through semi-structured individual interviews and surveys. As a result of study, findings obtained in sub-dimensions of organizational dimension, content, method and facilities, which is the basic dimension of Hammond program evaluation model, are presented.

Findings, Conclusion and Discussion

It has been found that theoretical courses in the organizational dimension are inadequate in terms of number and quality for students and sufficient for teachers. Another finding is that the application courses are insufficient in number and quality. Application hours need to be increased because practice courses are important in acquiring professional skills. There are problems with absence in the organization dimension. Therefore, the reorganization of the days and hours of the courses in accordance with the opinions of teachers and students will also help to solve the problems experienced in the absence. The research findings reveal the lack of vocational open education offices in the provinces as a problem. Having offices where people can apply in their province will help students solve their problems more quickly and effectively.

In the context of content, it has been concluded that students are given qualified knowledge and skills related to the profession in which they are studied, that the education given at the school provides professional qualifications and that the content of the courses is sufficient to learn the profession. In addition, the course contents are supported by extracurricular activities, that the courses cover current developments in the field of profession, and that the course contents provide information that will function professionally in the future. The lack of suitable and out-of-date curriculum for the student level is one of the negative aspects of the program. It is important that programs and course content adapt to the evolving and changing world, follow developments and changes in technology, economy and the labour market, adapt to this process and become functional. The results revealed that the content of the curriculum is needed to be more directed towards the student level and to update the curriculum.

It was concluded that the course contents in the method dimension were organized in a way that made it easier for students to understand the subjects, the teaching methods were diversified taking into account individual differences, and the work/life experiences of the students were taken into account in the course process. It has also been concluded that the exams measured knowledge and skills effectively, that the evaluation results were used to

improve teaching, and the results of the evaluation were regularly shared with students. Another result is that the curriculum used cannot be applied in vocational open education as they are in formal education. Teachers have stated that they have produced solutions to this situation by creating teaching methods and evaluation criteria specific to vocational open education. Students also expressed that the examinations of the courses they took with face-to-face training were carried out in accordance with the level of the students and that they were assessed for their appropriate success with projects, applications and assignments.

It has been concluded that appropriate machinery and tools are available in the school for applied courses and that the infrastructure facilities (classrooms, laboratories, workshops, etc.) that the school has are sufficient. However, these equipment need to be renewed in accordance with evolving and changing technology. Another conclusion is that there are skills training and internship practices in the business. Considering that the most important way to gain professional experience in vocational training is internship practices and skills training in the business, this result reveals an important aspect of the program. However, the results of the study show that school-industry cooperation is not sufficient. Therefore, in order to make the vocational open education system more attractive and to expand the employment areas of graduates, studies on the nature of skills training and school-industry cooperation models in enterprises need to be enriched. The study concluded that guidance services in the dimension of the possibilities were inadequate. Having units where students can receive guidance will help students in the system find solutions to their problems, as well as gain new perspectives on important issues such as professional guidance. One of the results is that vocational open education offers a second chance and alternative to those who have abandoned formal education for a variety of reasons, such as absenteeism, health problems, economic problems, personal reasons, and no age limit to register with vocational open education high schools. In order for this opportunity offered by vocational open education to be more inclusive, necessary studies should be carried out at the micro and macro level, informative documents, videos should be prepared and published in written/visual media.

In conclusion, the potential of vocational open education should be developed by turning to disadvantaged groups. In particular, it should be ensured that disadvantaged groups in our country participate equally in education and that vocational open education minimizes these barriers by investigating the problems they experience in participating in education.